

2025-02-19

Diarienummer: 24AFN233

Handläggare:

Göran Herdin
026-17 80 00
goran.herdin@gavle.se

Nämnd:

Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnden

Långsiktig riktning för Arbos och Vuxenutbildningen 2025-2028

Ärendebeskrivning

Den 11 december 2024 gav Arbetsmarknads och funktionsrättsnämnden Sektor Valfärd i uppdrag att:

Ta fram förslag till övergripande och centrala utvecklingsområden för vuxenutbildningen och för Arbos för de kommande tre åren. Utvecklingsområdena ska grundas i en nulägesbild.

Områdena ska beakta:

- Resursnyttjande och resurseffektivitet – idag och framåt
- Samordning av resurser mellan Arbos, Vuxenutbildningen och andra relevanta aktörer
- Utförande och tillgänglighet – verksamheternas lokalisering och driftsform
- Befintliga mål samt resultat i förhållande till dessa.

1. Sammanfattning

Utgångspunkter för skrivelsen

Genom denna skrivelse redovisar sektorn sina förslag på centrala utvecklingsområden för Arbos respektive Vuxenutbildningen. Skrivelsen bygger på en nulägesbeskrivning plus en redogörelse för pågående större utvecklingsarbeten samt för kommande större förändringar. De redogörelserna är en basplatta för att förstå och förklara den utgångspunkt som de centrala utvecklingsområdena för Vuxenutbildningen respektive Arbos tar sitt avstamp från.

De centrala utvecklingsområdena utgår från verksamheternas uppdrag och sätt att möta dessa. Men också yttre förutsättningar i form av nationell och lokal styrning samt budgetförutsättningar m.m. I vissa delar följer utvecklingsområdena ur åtgärder utifrån krympande budget och effektiviseringar. I någon del anges en ambitionsökning till följd av kommande statliga reformer med påtagligt höjda krav på kommunerna.

Skrivelsen utgör sektorns förslag på centrala utvecklingsområden. Den utgör även ett kunskapsunderlag för ledning och politik kring Arbos och Vuxenutbildningens verksamheter och förutsättningarna för dessa. Detta givet vad som idag är känt. Det som samtidigt också är känt är att vuxenutbildning, försörjningsstöd och arbetsmarknadsinsatser är politikområden som karaktäriseras av snabba och stora politiska riktning- och prioriteringsförändringar. Nationellt förändras statens insatser, uppdrag och verktygslåda vilket påverkar kommunerna. Men det sker också ändringar i styrning och förväntningar på kommunerna. Det ger särskilt behov av rörlighet hos verksamheten. Detta ger ett stort behov av så långsiktig styrning som möjligt för att ge förutsättningar för verksamheten att inte bara kastas runt i kortsiktiga förändringar utan att hantera och relatera dessa till långsiktiga planer och målsättningar. Därför är de centrala utvecklingsområdena viktiga som långsiktiga riktninggivare.

Sammanfattning av långsiktig riktning för Arbos

Arbos - en verksamhet i stor förändring

De svenska kommunernas försörjningsstödsverksamheter står inför en omvälvande förändring i form av aktivitetskravsreformen vilken genomgripande påverkar nämnden och Arbos från 2026 och framåt. Reformen medför ett tydliggörande av vikten av fokus på målgruppen för Arbos huvudsakliga verksamhet; försörjningsstödstagare. Av detta följer även krav på arbetet

med insatser och beredskapsanställningar för att minska behovet av försörjningsstöd. Andra avgörande förändringar som kommer påverka Arbos och nämnden är tidsbegränsningen av sfi under 2025 samt införande av ny socialtjänstlag den 1 juli 2025. Men också Välfärd Gävles omorganisering 2026 och Gävle kommuns politiska omorganisering januari 2027.

Arbos centrala utvecklingsområden 2025 till 2028 är följande

- Målgrupp för Arbos insatser är försörjningsstödstagare
Insatser för samtliga försörjningsstödstagare, och det på ett individuellt varierat sätt. Gävle kommun ansvar tar inte slut förrän individen klarar sin egen försörjning. Aktivitetskravsreformens kommer ställa krav på kommunen att fokusera på försörjningsstödstagare i de insatser man ger. Individerna ska bli en aktiv del av både arbetslivet och samhällslivet.
- Kundens behov är utgångspunkten för allt
Startpunkten är varje individs behov av rätt insatser för att nå självförsörjning. Arbetet bygger på ett evidensbaserat arbetssätt i form av sammanhållet stöd, aktiva bidragstagare och kravställande på kunden. Samtliga personer får rätt beslut och insats i rätt tid. Vikten av samarbete med andra aktörer för att hålla samman och nå effekt. Förändringsledaren som Arbos viktigaste utförande insats, men också som motor, styrning och effektskapare.
- Effektiv väg ut ur bidrag, i samarbete med andra
Raka vägen eller via utbildning ut i jobb. Vi möter arbetsgivares kompetensbehov. Ge hjälp till individerna att erhålla det stöd statliga och andra instanser ansvarar för.
- Anpassa verksamheten att möta aktivitetskravsreformens krav
Förbereda och implementera genomförande av kompetens- och förmågestärkande heltidsaktivitet för samtliga försörjningsstödstagare, utan bortre tidsgräns. Uppdraget och kostnaden är slut först när personen har nått egen försörjning.
- Beredskapsanställning som steg på vägen till egen försörjning
Beskriva kommunens mål & syfte med beredskapsanställningar. Beredskapsanställning som effektgivande insats för rätt individ av rätt anledning. Växla försörjningsstöd mot lönekostnad för beredskapsanställning när det är rätt insats för individen.
- Trygghetsanställda
Tydliggöra kommunens mål och syfte med trygghetsanställningar, målgrupp för dessa samt även uppdrag, arbetsprocess och rutiner för hantering av detta.

Sammanfattning av långsiktig riktning för Vuxenutbildningen

Vuxenutbildningen - en verksamhet i stor förändring

Vuxenutbildningen i Gävle liksom övriga kommuner står inför stora förändringar, det är reformer så som exempelvis genomgripande förändringar av sfi-utbildningen, men också annat så som dimensioneringsuppdraget samt gymnasiereformen GY25 och nya kursplaner på grundläggande nivå. Därutöver sker förändringar i elevantal i olika delar av utbildningskedjan. Annat som kommer påverka är Valfärd Gävles omorganisering 2026 samt översynen av den politiska organiseringen inom Gävle kommun. Under 2024 minskade Vuxenutbildningen antalet medarbetare med 18 personer till följd av nämndens besparingsbeslut. En fortsatt minskning kommer ske nu 2025. Detta påverkar förutsättningarna för verksamheten och utbildningarna till Gävleborna samt hur många elever som slutför utbildningarna och det med godkända betyg. Vuxenutbildningen ser som beskrivits ovan ett ökat söktryck med 43% vilket dock är inte kan mötas i utbildning när antalet lärare och stödpersonal minskats rejält.

Vuxenutbildningens centrala utvecklingsområden 2025 till 2028 är följande

- Effektiv organisation och fortsatt samlad lokalisering
Vuxenutbildningen samlas i gemensamma lokaler för att använda lärare, stödresurser och medarbetare effektivt och möjliggöra en flexibel organisation. Detta underlättar för elever att kombinera studier med arbete eller andra studier.
- Utbildning som leder till jobb och försörjning
Ökad andel elever som går vidare till arbete efter utbildningen, vilket bidrar till att fler blir självförsörjande. Yrkesutbildningar anpassas efter arbetsgivares behov för att möta kompetenskraven på arbetsmarknaden.
- Individanpassning och stöd till elever
Elevernas specifika behov och förutsättningar beaktas, och prioritering görs för dem med störst utbildningsbehov. Detta bidrar till att fler elever fullföljer studier med godkända betyg och når gymnasieexamen eller självförsörjning.
- Samverkan med arbetsliv och andra aktörer
Ett starkt samarbete mellan vuxenutbildningen och arbetslivet möjliggör bättre matchning mellan utbildningar och näringslivets kompetensbehov. Gästrikevux lyfts fram som ett exempel på resurseffektiv kompetensförsörjning i regionen.

- Kvalitet och inkluderande samhällsbidrag

Vuxenutbildningen bidrar till samhällsutveckling genom Komvux alla delar. Exempel på ökad kvalitet i välfärden är utbildning för vårdpersonal, språkombud och språkutbildning för omsorgspersonal. Dessutom erbjuds kvalitativ studie- och yrkesvägledning för att stärka elevernas förmåga att göra välgrundade val. Fokus ligger på jämställdhet och aktivt medborgarskap.

2. Arbos

Nulägesbeskrivning av Arbos

Uppdrag och utförande verksamhet

Arbos bedriver en bred verksamhet som till del innefattar hantering av försörjningsstödstagare men även arbete och insatser till ett flertal andra målgrupper.

- **Handläggning av ekonomiskt bistånd**

Månadsvis handläggning av samtliga ca 1500 pågående ärenden med försörjningsstöd, samt även handläggning av ärende som får avslag på ansökan. Därutöver även andra sökande som enbart söker akuta matpengar, bidrag till glasögon eller tandvård, hyresskulder m.m. Totalt tar Enheten för ekonomiskt bistånd 3700 beslut avseende bistånd per månad. Ett särskilt fokus här är att hålla den höga kvalitet och rättssäkerhet som socialtjänstlagen och förvaltningslagen kräver av Arbos handläggning och myndighetsutövning. Detta för att säkra att rätt person får rätt beslut och vid beviljande, rätt belopp utifrån vad man har rätt till enligt lag, och varken mer eller mindre än så.

- **Hantering av misstänkt felaktiga utbetalningar**

Arbete enligt upplägget FUT (felaktiga utbetalningar) för att förebygga, förhindra, kartlägga och hantera risker för felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd. Dessa felaktiga utbetalningar kan ske av okunskap eller slarv av kunden eller med avsikt från denne att tillskansa sig bistånd man inte har rätt till. Felaktigheter kan även orsakas av bristande kvalitet i handläggningen eller rent bedrägligt agerande av medarbetare för egen eller annans vinning. För att förebygga, upptäcka och hantera detta krävs starka

rutiner och ett aktivt och fungerande arbetsprocesser och kontrollsystem som förebygger och fångar upp potentiellt oriktiga utbetalningar för närmare granskning.

Under 2024 handlade Arbos 62 ärenden om misstänkt felaktig utbetalning vilka kräver extra omfattande och noggranna utredningar för att klarlägga vad som skett, hur omständigheterna ser ut och skälet därtill. Arbetet resulterade i 14 beslut om återkrav och 11 polisanmälningar av misstänkt bidragsbrott av kund. Därutöver togs även 18 beslut om att avsluta utredning där misstanke om felaktig utbetalning föreligger och 11 beslut om avslut där misstanke inte föreligger.

- **Kommunal dödsbohandläggning**

En tidskrävande och komplex handläggning som ställer höga krav på kvalitet. Arbetet består av upprätta dödsboanmälan, samt provisorisk dödsboförvaltning för att via utredning klarlägga om det finns dödsboägare i Sverige eller utomlands. Men också utredning av om och vilka ekonomiska tillgångar i Sverige eller utomlands som dödsboet kan ha, och som påverka hanteringen i Sverige, exempelvis finansiering av begravningskostnader. Kontakt upprätthålls med begravningsbyråer m.m. Därutöver även hantering av begravning av personen i de fall den avlidne saknar anhöriga som ordnar begravningen. Under 2024 handlade Arbos totalt 147 ärenden om dödsbo.

- **Handläggning av glappersättning**

Glappersättning är ekonomiskt bistånd i avvaktan på utbetalning av etableringsersättning från Försäkringskassan efter att en person fått registrering som kommunplacerad av Migrationsverket. Arbos och kommunernas handläggning av glappersättning sker alltså som en följd av brister hos staten att hantera glappet dem emellan. Kommunen återsöker senare löpande utbetalda medel som återförs från staten till kommunen.

- **Handläggning av förmedlingsmedel**

Förmedlingsmedel är en individuellt behovsprövad stödinsats som innebär att personer som själva eller via andra inte förmår betala viktiga räkningar, ges Arbos stöd att utföra detta. I första hand ska personen utföra det själv, om så inte är möjligt ska stöd för detta sökas av personer i omgivningen, alternativt formell ansökan om god man eller förvaltare. Om detta inte kan beviljas, finns möjlighet att erhålla den tidsbegränsade biståndsinsatsen förmedlingsmedel. En rejäl omarbetning av arbetsprocessen genomfördes 2022. Förmedlingsmedel är inget stöd att hantera sin

ekonomi i sin helhet utan består endast i att personens inkomster betalas till kommunkonto, och kommunen betalar överenskomna räkningar åt kunden. Efter detta utbetalas resterande belopp till kundens personliga bankkonto. Totalt 22 kunder utan försörjningsstöd har insatsen. Behovet och rätten till detta utreds och prövas två gånger per år. I handläggningen kartläggs även behov att ansöka om god man eller förvaltare, och Arbos ger individen stöd med ansökan till Överförmyndaren.

- **Förändringsledning**

Arbos resursmässigt största och mest centrala uppdrag. Arbetet som förändringsledare innebär att ge ett sammanhållet stöd för att leda kommunens ca 1600 försörjningsstödstagare till egen försörjning. Utan förändringsledning blir den absoluta merparten av försörjningsstödstagarna kvar i bidrag vilket kostar kommunen i snitt 12000 kr/person och månad utan bortre tidsgräns. Förändringsledaren arbetar med individuellt höga förväntningar på kunden i parallella insatser där arbetsinriktade insatser alltid är bottenplattan och kombineras med sociala, kompetenshöjande, ohälsorelaterade insatser. Arbets sättet innebär att klarlägga och hantera hinder på samtliga personens livsområden för att nå och bibehålla en egen försörjning genom arbete, studier eller annat. Man hanterar allt från personens grundläggande hälsa så som sömn, kost, motion, över till stöd avseende fysisk och psykisk ohälsa, stärkande av stöd från personens nätverk, kunskap om arbetsmarknaden, jobbsökningsbeteende, individens egen tro på den kan få jobb m.m. Kravet är individ gör allt den kan för att gå mot egen försörjning. Förändringsledaren arbetar via aktiv planering, genomförande av gruppinsatser samt uppföljning och utvärdering av progression och behov av justeringar. Förändringsledaren är i sig den viktigaste insats Arbos har för att generera förändring av kundens situation. Arbetet innebär att driva på kund och andra parter, att samordna internt och extern mot olika vårdinstanser, öppenvården, Arbetsförmedlingen, Vuxenutbildningen, socialtjänst mfl i syfte att skapa stegförflyttningar med det tydliga målet om egen försörjning genom arbete, studier eller annat. Den enligt forskningen allra viktigaste framgångsfaktorn som förutsäger om en kund ska lyckas är att förändringsledaren tror på och visar tron på att kunden ska få ett arbete. Den andra viktigaste faktorn är det sammanhållna stödet och den relation som förändringsledaren bygger med individen genom ett professionellt agerande med tydliga mål, omtanke balanserat med tydliga förväntningar.

- **Kompetenshöjande insatser**

Detta är den andra delen av förändringsledarens tvådelade uppdrag utöver ovan beskrivna förändringsledning. Arbetet med att ge kompetenshöjande insatser innebär att förändringsledare planerar och genomför kompetens- och förmågehöjande insatser. Exempelvis ges språkstärkande utbildningsinsatser, eller utbildning om arbetsmarknadens och arbetsgivares krav, hur man söker jobb, vilka utbildning som finns och rätt väg till arbete mm.

- **Arbetskartläggning**

En 12 veckor strukturerad testning av kunders arbetsförmåga där man även klarlägger behov och förutsättningar för denna förmåga. Arbetskartläggningen utförs i praktisk arbetssituation, är ledd av Arbos handledare som vid avslut skapar en slutdokumentation. I samarbete med förändringsledaren genomförs planering om hur resultatet omhändertas i kundens vidare planering till egen försörjning.

- **Rätt till rätt, vägen till sjuk- eller aktivitetsersättning**

Ett arbetsätt Arbos tog fram 2022 vars målsättning är att genom utredning kartlägga vissa försörjningsstödstagares begränsningar i arbetsförmågan på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning. Detta arbete sker i nära dialog med läkare och rehabkoordinatorer vid individens hälsocentral. Där bestående förmågenedsättning finns utreds möjligheten att bistå kunden vid ansökan om sjuk- eller aktivitetsersättning. Mycket handlar om att hjälpa kunden att klara Försäkringskassans prövningsprocess som är påfrestande och ofta ställer övermäktiga krav på individen att få fram underlag som tillräckligt väl visar personens arbetsförmåga och varaktigheten i den nedsättningen. Arbetsgruppen har till dags dato kartlagt 284 olika försörjningsstödstagare varav har 142 tagits in i arbetet att utreda möjligheterna till ansökan som sjuk- eller aktivitetsersättning. Detta har lett till att 67 ansökningar har gjorts hos Försäkringskassan. Av dessa har Försäkringskassan avslagit 14 och beviljat 40. Arbos bistår personen vid överklagande av Försäkringskassans beslut. Utan arbetet i Rätt till rätt, hade personerna blivit kvar i försörjningsstöd till ålderspension. De ekonomiska besparingarna i framtida utbetalt ekonomiskt bistånd fram till ålderspension för dessa 40 kunder, ligger på över 60 miljoner kronor.

- **Kommunens aktivitetsansvar KAA**

Kommunen har enligt skollagen ett aktivitetsansvar för ungdomar i kommunen som inte har fullföljt eller påbörjat sin gymnasieutbildning och som inte fyllt 20 år.

Kommunen ska arbeta för att ungdomarna erbjuds aktiviteter som syftar till att de närmar sig studier. Arbos arbetar med att söka upp, skapa kontakt och förtroende, samt aktivera unga hemmasittare 16-20 år. Detta i form av motivationsstärkande och kompetens- och förmågehöjande insatser med målet att få den unge till utbildning eller jobb. Arbetet sker i nära samarbete med skolor, vården och andra.

Målsättningen är att individen genomför gymnasieutbildning eller i andra hand går ut i egenförsörjning genom arbete eller vidare studier.

- **Process och hantering av kommunens 130 trygghetsanställda, 20 nystartsjobsanställda och 80 introduktionsanställda**

Arbos är arbetsgivare för samtliga beredskapsanställda i kommunen, detta oaktat om de utför arbetet i egna eller andra delar av den kommunala förvaltningen. Arbos arbetsprocess består av bland annat rekvirering av arbetsplatser, identifiering av personer aktuella för sådan anställning, att ge information, administration och samarbete med Arbetsförmedlingen, samordna anställningsdokumentation och förfarande, hantering av vissa hr-frågor, stöd till arbetsplatser vid problem kring de beredskapsanställda m.m. I Gävle kommun ges beredskapsanställningar till försörjningsstödstagare, som ett steg på vägen till egen försörjning.

- **Arbetsledning**

Arbos arbetsleder 37 trygghetsanställda i utförande arbete inom Arbos verksamhet på Jägargatan och Kanalvägen. De trygghetsanställda där utför exempelvis tjänsten Fixarmalte åt seniorer, skötsel av grönytor vid högskolan och friluftsområdena åt Livsmiljö Gävle m.m. Arbetsledarnas uppdrag handlar om daglig arbetsledning och att utveckla individen och dennes förmåga att utföra arbete mer självständigt.

- **Flyktingsamordning**

Kommunens flyktingsamordning har i uppdrag att ge stöd till i nuläget 192 personer som av Migrationsverket givits uppehållstillstånd på asylskäl och kommunplacerats i Gävle. Flyktingsamordningen ger praktisk stödjande och informationsinsatser för att lotsa och stödja personerna under den första tiden som bosatta i Sverige. Det handlar om allt från stöd i myndighetskontakter, beskrivningar av vilka stöd och rättigheter och skyldigheter man har som boende i Sverige, över till praktiska insatser så som att se till lägenheten är ordnad och möblerad när personer kommer som kvotflyktingar från ett flyktingläger i hemlandet raka vägen till Gävle.

- **Genomförande och administration av projekt med extern finansiering**
Arbos bedriver i dagsläget ett tiotal projekt finansierade av Svenska ESF-rådet, Samordningsförbundet Gävleborg, Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen m.fl. Projekten används för att bedriva ordinarie verksamhet eller för att utveckla denna eller testa nya arbetsmetoder. Projekten genomförs av Arbos själv eller i samarbete med andra. Arbos arbete i dessa projekt innebär genomförande av själva projekten i den utförande dagliga verksamheten, men också projektansökan, planering, samordning med externa samarbetspartners i projektet, samt löpande redovisning av utförande, resultat, effekter och lärdomar.
- **Deltagande i andra parter projekt**
Utöver deltagande i ovanstående projekt deltar Arbos medarbetare och chefer även i andra parter projekt så som Dans för hälsa, Narkotikaveckan, Bostad först, Föräldraskap i Sverige mfl.
- **Årligen under januari-augusti: Hantering av kommunens feriejobb**
Arbos ansvarar för Gävle kommuns förberedelser för och genomförande av feriejobb. Det innebär från januari rekvirering av drygt 600 feriejobbsplatser, samt information och mottagning och administration av ca 600 ungdomars ansökningar om feriejobb. Därefter ska man tilldela platser till varje ungdom samt skriva och administrera anställningsavtal, information till ungdomarna om förväntningar och processen, lönefrågor, kontakten med arbetsplatser, hantering vid strul på dessa osv.

Arbos lokaler

- *Jägargatan 2* (förändringsledning, kompetenshöjande gruppinsatser, arbetsträning, KAA, flyktingsamordning, hantering av kommunens beredskapsanställda)
- *Första Magasinsgatan 9* (handläggning av ekonomiskt bistånd, dödsbo, glappersättning, förmedlingsmedel)
- *Kanalvägen 3* (arbetsledning av trygghetsanställda, och arbetsträning).

Arbos målgrupper

Totalt arbetar Arbos aktivt med 2420 ärenden/personer samtidigt (januari 2025):

- Ca 1600 pågående beviljade vuxna försörjningsstödstagare. Därutöver även handläggning av nya ärenden som får avslag på ansökan om bistånd.
- 37 ärenden om akuta matpengar
- 153 ärenden övrigt ekonomiskt bistånd
- 22 pågående ärenden om förmedlingsmedel
- 130 trygghetsanställda
- 20 nystartsjobbsanställda
- 80 introduktionsanställda
- 139 aktiva i KAA samt 84 utan aktivitet som kontaktas och motiveras till aktivitet
- 14 personer med insats förmedlingsmedel
- 62 pågående ärenden kommunal dödsbohandläggning
- 192 flyktingsamordning

Under jan-aug varje år därutöver även ca 600 ungdomar mellan årskurs 2 & 3 i gymnasiet.

- 600 feriejobbssökande skolungdomar samt stort antal arbetsplatser

Försörjningsstödstagarnas förutsättningar

Av Gävles 5100 arbetslösa har knappt 1600 försörjningsstöd. Arbetslösheten är vanligen inte det egentliga problemet utan arbetslösheten är ofta snarare en effekt. Den är en effekt av personens individuella förutsättningar och behov. För att föra personen att nå ett arbete och att den sedan kan behålla det arbetet, behöver de underliggande förutsättningarna hos och runt individen stärkas. Personernas individuella förutsättningar är genomgående en kombination av inte en utan ett flertal av nedanstående förutsättningar. Det gör att Arbos behöver jobba med kunden på att hantera och stärka flera livsområden samtidigt.

- Låg utbildningsnivå (65% av målgruppen har max påbörjad grundskola, av dessa har 10% ingen som helst skolutbildning, dvs totalt ca 160 individer)
- Låg kunskap om samhället, rättigheter och skyldigheter och samhällsfunktioner
- Svaga eller mycket svaga kunskaper i svenska språket
- Avslutade sfi-studier innan man har slutfört högsta målnivån D
- 35% av målgruppen har psykisk och/eller fysisk ohälsa
- Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är vanliga

- Brister i livsstil så som sömn, kost, motion, m.m.
- Missbruk och sociala problem
- Ingen eller bristande arbetslivserfarenhet, svagt nätverk mot arbetslivet

I detta möter de en arbetsmarknad som ställer höga krav.

Budgetförändringar

Under de senaste åren har Arbos totala budget reducerats från 336 mnkr 2023 till 308 mnkr 2025, alltså en sänkning med 28 mnkr. Detta samtidigt som det skett en drastisk kostnadsökning till följd av hög inflation och ett prisbasbelopp som ökat med 21,7%. Under 2024 minskades antalet medarbetare till följd av nämndens besparingar förra året. Detsamma kommer ske nu 2025. Detta påverkar förutsättningarna för insatser till Gävleborna och kvaliteten i och resultatet av dessa insatser. Det medför ett fortsatt minskat stöd till en utsatt grupp vilket riskerar ökade kostnader framåt för dessa personers försörjningsstöd.

Antal anställda

127 personer i tjänst (plus 10 föräldralediga & tjänstlediga, totalt ca 137 anställda)

- Verksamhetschef 1
- Enhetschef 6
- Förändringsledare 75
- Arbetsledare 7
- Handledare 12
- Försörjningsstödshandläggare 31
- Försörjningsstödsadministratörer 4
- Administratör/ledningsadministratör 1

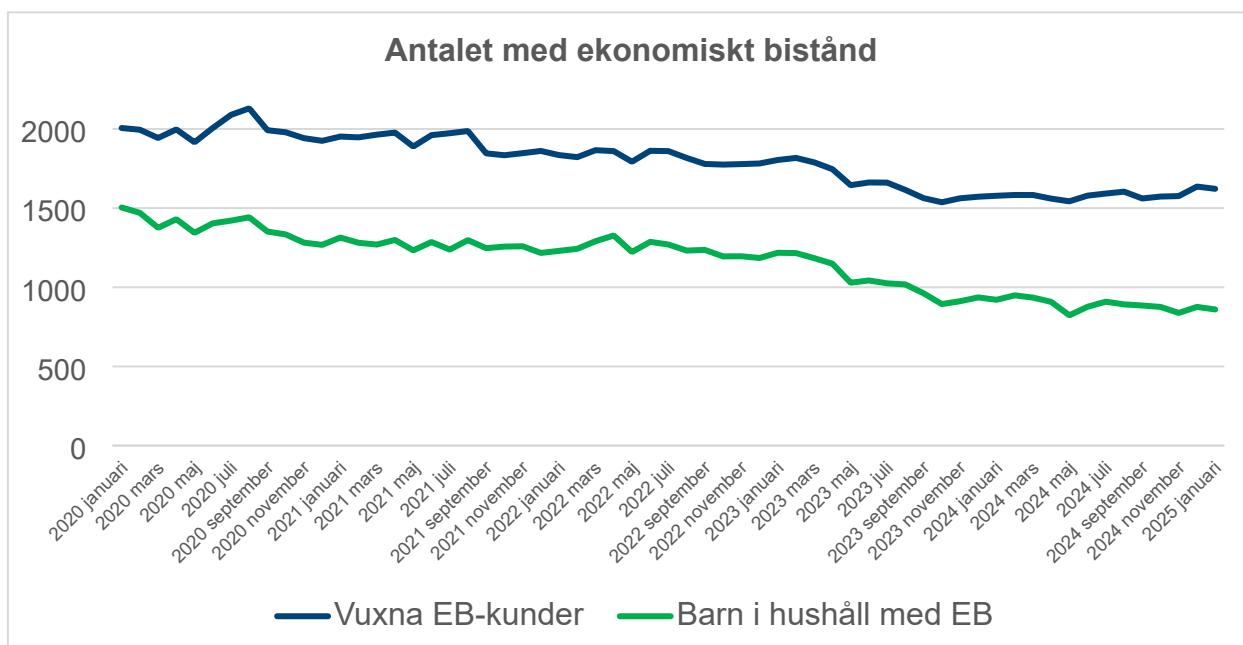
Resultat och förändring över tid

Under 2024 har Arbos fört 864 försörjningsstöds kunder ut i egen försörjning. Av dessa har 325 blivit självförsörjande genom arbete, 125 via utbildning, 49 via sjuk- eller aktivitetsersättning, samt 364 via andra sätt. Under de senaste fem åren har stora

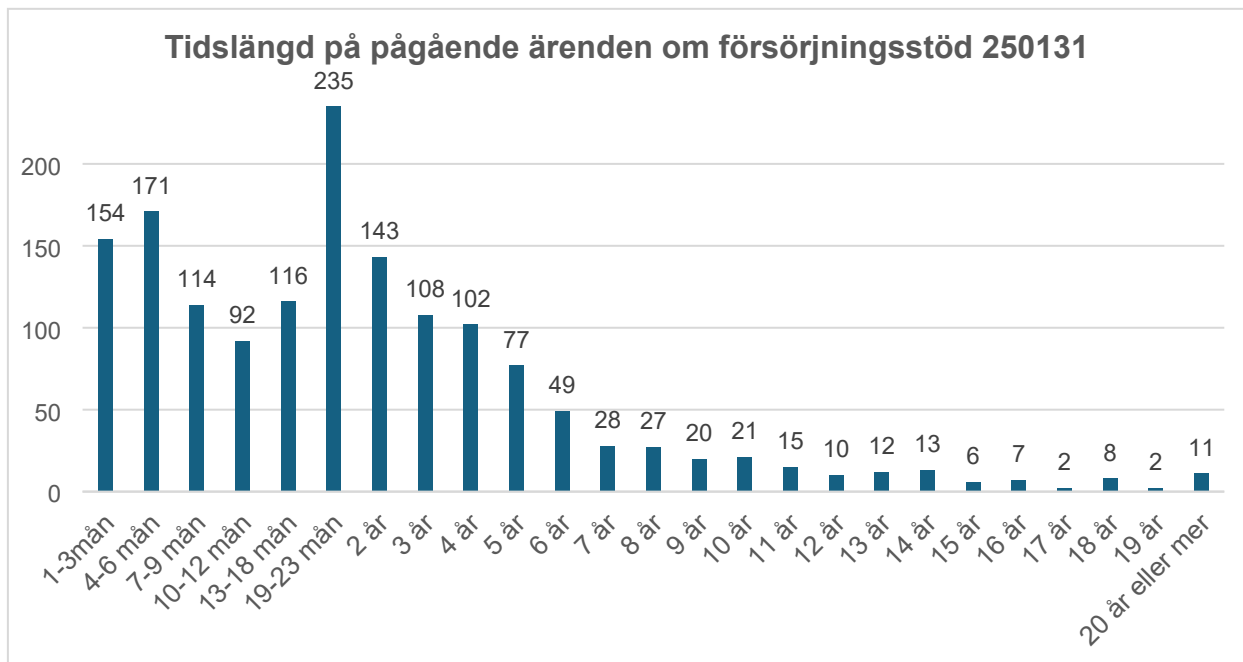
förändringar uppnåtts. Sedan 2020 har Arbos jobbat ner antalet försörjningsstödstagare med ca 440 personer, motsvarande 21% av målgruppen. Regeringen beslutade förra året att ukrainare med skydd enligt massflyktsdirektivet från november 2024 ska omfattas av rätten till bl.a. ekonomiskt bistånd. Hittills har det inneburit en ökning av Arbos målgrupp med drygt ett 50-tal ukrainare, och enligt migrationsverkets prognos ska det när samtliga har fått sina beslut, handla om en bit över 100 ukrainskare i arbetsför ålder i Gävle. Ukrainarna förklarar den ökning som ses i kurvorna nedan, från november 2024 och framåt.

Under 2023-24 har arbetslösheten ökat i spåren av den ekonomiska nedgången. Företagen minskar personalstyrkor och antalet utlysta jobb per vecka hos Arbetsförmedlingen är i nuläget 40% lägre än vid samma tid förra året. I januari 2025 var arbetslöshet i Gävle 9,8% vilket är 0,4% högre än föregående år, och det är även 1,8% högre än riksnittet på 8,0%. Enligt Arbetsförmedlingen har Gävleborgs län den tredje högsta arbetslösheten i landet. Av länets tio kommuner har Gävle den fjärde högsta arbetslösheten.

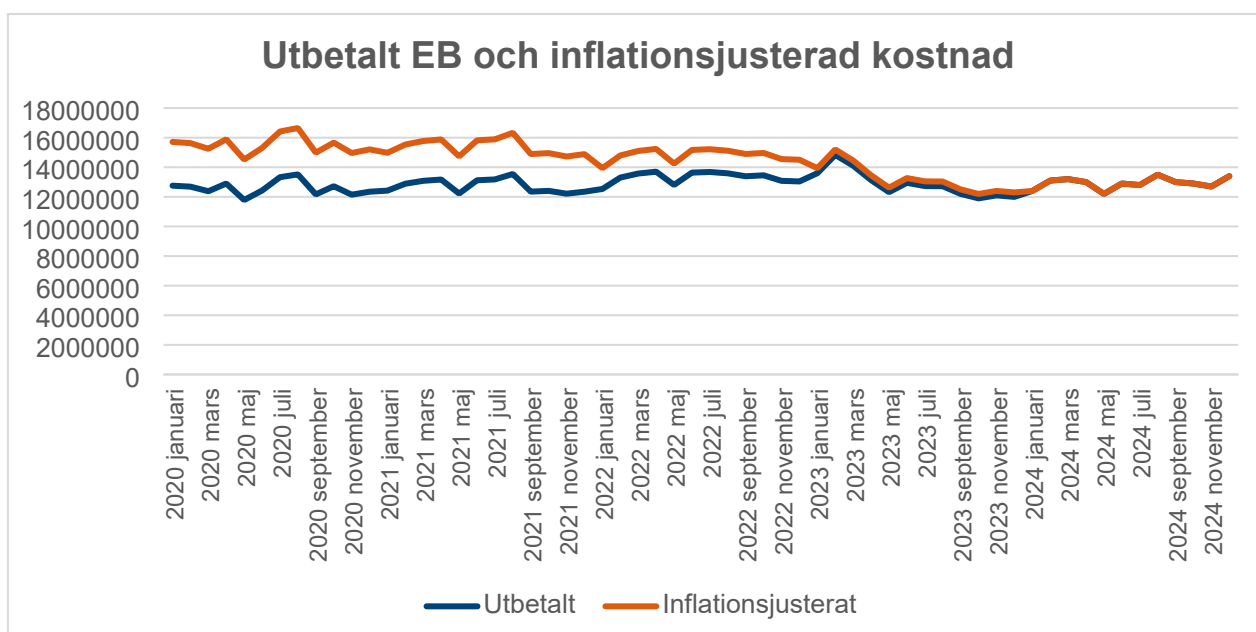
Arbetslösheten slår tidigast och hårdast mot de personerna med svagast ställning på arbetsmarknaden. Försörjningsstödstagarna tillhör denna kategori. Antalet försörjningsstödstagare har därigenom planat ut under 2024 jämfört med de föregående årens nedgång. Antalet barn i hushåll med försörjningsstöd fortsätter dock att minska vilket är glädjande.

Ärendelängden på pågående försörjningsstödsärenden visar att 55% haft bistånd kortare tid än två år (se bild nedan). 45% av kunderna har haft försörjningsstöd i två år eller mer. Ärendelängden är nära kopplad till komplexiteten på de individuella behoven och förutsättningarna hos dessa personer, matchat mot arbetsgivares höga krav.

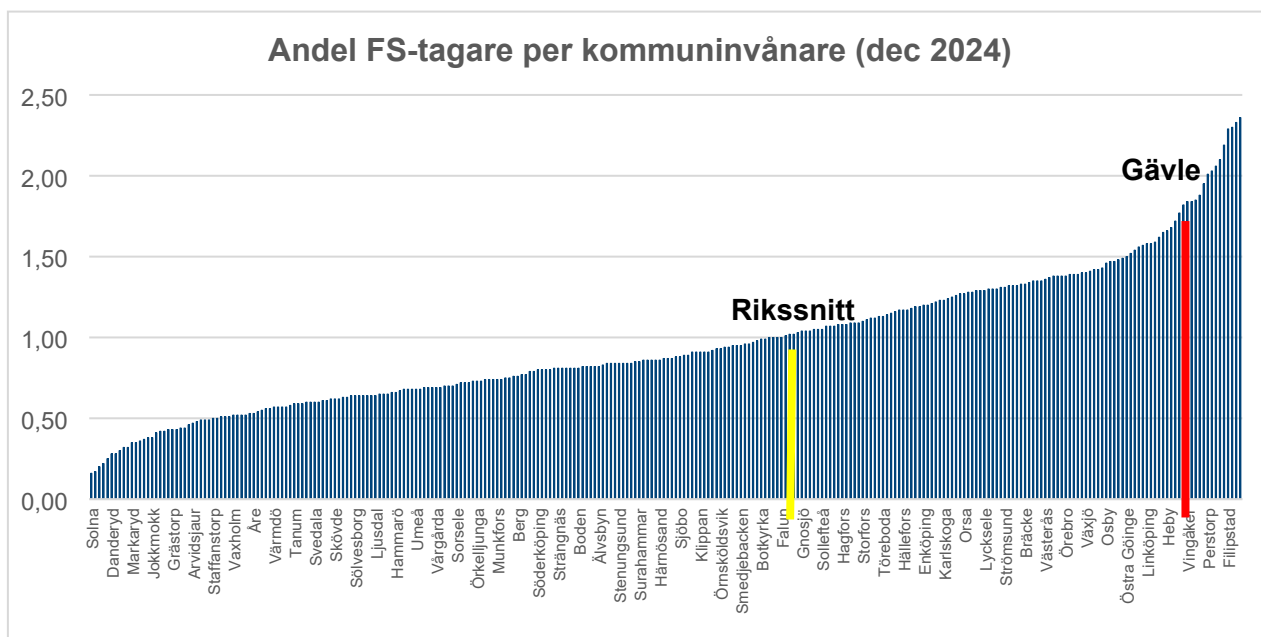

De senaste årens höga Inflationen i Sverige har ökat riksnormen för ekonomiskt bistånd med 24,3% från 2020 till 2025, varav 21,7% höjts enbart sedan 2023. I realiteten innebär det också omvänt, att en bibehållen siffra i utbetalt ekonomiskt bistånd sedan 2023 innebär en reell sänkning av kostnaden med närmare 22%, detta syns dock inte i redovisning av kronor.

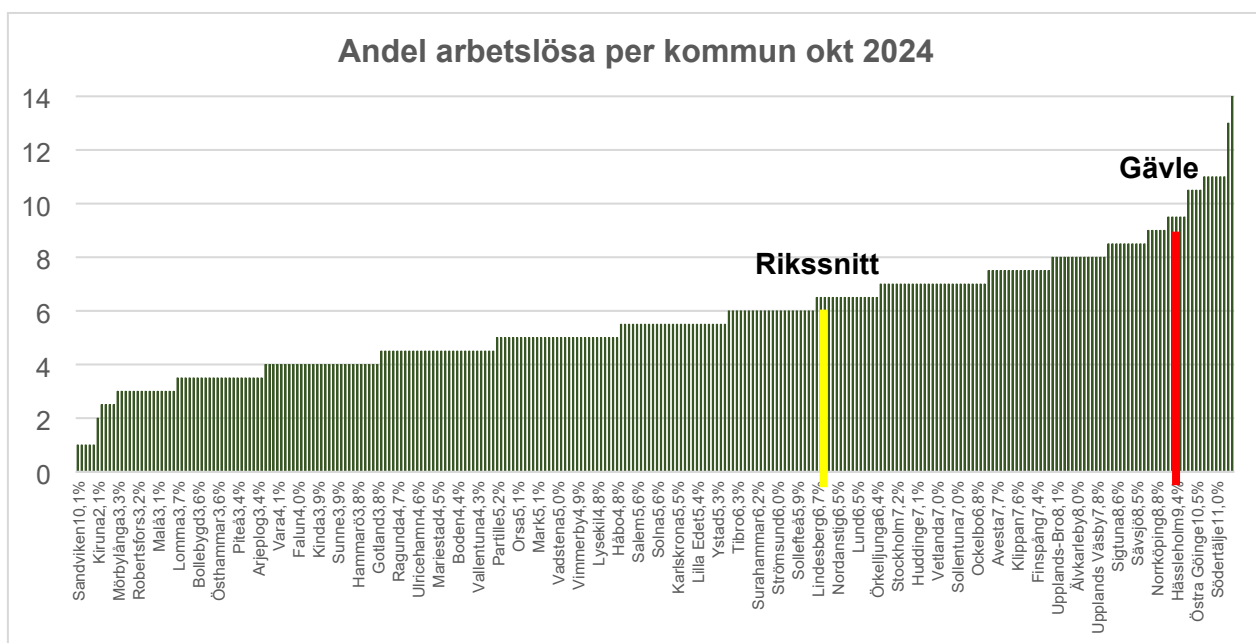
Gävle kommun har genomgående en socioekonomiskt tuff situation jämfört med många andra kommuner. Detta visar sig i flertal olika socioekonomiska aspekter så som arbetslöshetsnivå, hög andel sjukskrivna personer, låg utbildningsnivå, låg andel akademiker, m.m.

En annan av dessa socioekonomiska aspekter är att andelen försörjningsstödtagare i Gävle kommun (rött streck nedan) är markant högre än genomsnittet för riket (gult streck nedan).

Behovet av försörjningsstöd är mycket nära kopplat till arbetslöshetsnivån i kommunen.

Även här är andelen arbetslösa i Gävle (rött streck nedan) markant högre än genomsnittet för riket (gult streck nedan).

Det här sambandet är tydligt även för andra kommuner, en kommuns socioekonomiska förutsättningar med exempelvis nivån på arbetslöshet har hög korrelation med invånarnas behov av försörjningsstöd.

En kurva där Gävle sticker ut åt andra hållet är andelen Gävlebor med sjuk- eller aktivitetsersättning, där Gävle ligger långt under riksnittet. Detta är inte baserat på att Gävleborna är markant friskare än den genomsnittlige svensken, utan bedöms bero på bedömningen vid Försäkringskassans handläggning av sjuk- och aktivitetsersättning. Svårigheten för individer att få sjukersättning genererar ett ökat behov av försörjningsstöd. Detta kan Arbos till del hantera genom arbetssättet Rätt till rätt med att stötta personen i ansökningsprocessen gentemot Försäkringskassan så att personen får det den har rätt till.

Beredskapsanställningar

Så kallade beredskapsanställningar är anställningar enligt beredskapsavtalet. De Gävle nyttjar idag är nystartsjobb, introduktionsjobb och så kallade trygghetsanställningar. Dessa beslutas av Arbetsförmedlingen, vanligen ett år i taget. Lönen är subventionerad på mellan 25-75% beroende på anställningstyp och personens individuella förutsättningar.

Kostnaden för försörjningsstöd och kostnaden för beredskapsanställningar är tätt sammankopplade. Ett försök till minskning av den senare ökar kostnaden för det första. Det finns ett antal parametrar här som påverkar kostnaderna.

1. Det första är kommunens strategiska val för hur man nyttjar beredskapsanställningar, alltså vad som är kommunens mål och syfte med dessa i sig och vad som är en följd av det vad som är mål och syfte i förhållande till den enskilda individen. Dessa anställningar är inte ett sätt att i statistik dölja att personer är i bidrag, och är heller inte en sysselsättningsinsats. Beredskapsanställningar ska nyttjas som ett effektgivande verktyg, som en insats och ett steg på vägen för den enskilde att nå egen försörjning. Individen ska under beredskapsanställningen utvecklas med sikte på att nå förmåga att klara en anställning utan bidrag. Här är viktigt hur Arbos arbetar aktivt med personen under anställningsperioden så att den ger effekt och ökar personens förmåga.
2. Det andra som påverkar kostnaden är vilka budgetmedel kommunen har avsatt för lönekostnader utifrån den strategi man har med beredskapsanställningarna.

3. Det tredje är statens styrning för vilka typer av beredskapsanställningar som ges och vilka inriktningar och begränsningar dessa har.
4. Det fjärde är vilken budget staten har avsatt för att betala den subventionerade delen av lönekostnaden. Denna budget varierar stort från år till år, och även under året vilket ger stor påverkan på kommunerna. Antalet individer som Arbetsförmedlingen ger en kommun utrymme för anställningar, kan utan förvarning förändras med flera hundra procent upp eller ner med mycket kort varsel. Det skapar en ryckighet och oförutsägbarhet i planeringsförutsättningarna för kommunen och även för de enskilda individerna.

Arbos inriktning är att en beredskapsanställning är en tidsbegränsad utvecklade insats för den individ som är i behov av just denna insats för att i ett senare steg nå egen försörjning genom annat arbete. Insatsen beredskapsanställning är ett steg på vägen, den är inte slutmålet. Beredskapsanställningen och arbetsplatsen är till för individen, inte omvänt så som den har nyttjats längre bak i tiden och fortfarande gör av vissa kommuner. Kostnaden för försörjningsstöd är kommunens att bära. Därför nyttjas beredskapsanställningar i Gävle kommun riktat till personer med försörjningsstöd. Detta som insats som i nästa steg leder till minskade kommunala kostnader för försörjningsstöd. Inriktningen är tidsbegränsade perioder i beredskapsanställningar, undantagsfall kan finnas men huvudinriktningen i detta är klar.

Arbos betraktar kostnaderna för försörjningsstöd och lönekostnaderna för beredskapsanställningar som en samlad helhet. Likt ett kommunicerande kärl är det så att trycker man ned den ena poppar den andra upp. Budget och strategi för dessa behöver beslutas som en helhet då det är totalsumman som är den mest relevanta och viktiga att minska. Som tredje del i detta kommunicerande kärl är även Arbos personalkostnader då en minskning där ger effekter genom att det aktiva arbetet med försörjningsstödstagare reduceras vilket medför att individerna blir kvar längre i bistånd och därmed skapar högre biståndskostnader. Det viktiga här är balansen mellan dessa tre kommunicerande kärl, försörjningsstöd, bidragsanställningar samt personalkostnader, och att samlat ge bäst effekt genom minskat behov och kostnader.

Gävle kommun har ett mål om att 2% av de anställda ska ha en trygghetsanställning vilket i Gävle ges personer med psykisk funktionsnedsättning. Detta som ett sätt att inkludera denna målgrupp på arbetsmarknaden. Arbetet med detta ligger hos Arbos. En följd av Gävle kommuns 2%-mål att kommun har högre kostnader för arbetsmarknadsåtgärder än andra storleksmässigt jämförbara kommuner.

Gävle kommun och AFN saknar idag en högre beslutad strategi för hur beredskapsanställningar generellt ska användas av kommunen och strategi kring kostnaderna. Mer specifikt saknas också en strategi för hur kommunen ska arbeta med trygghetsanställningar och hur kostnaden för dessa hanteras. Under 2022-2024 hade Arbos tillsammans med Styrning och stöd/SG i uppdrag att ta fram ett förslag på hur trygghetsanställningar ska hanteras. Ett flertal förslag har utarbetats men dessa har politiskt inte tagits vidare till beslut. Behovet att utveckla och fastställa sådan strategi för Gävle kommun finns dock fortfarande kvar.

Arbos – Pågående större utvecklingsarbeten

I Arbos verksamhet genomförs ett stort antal projekt och utvecklingsarbete samt löpande kvalitetsutveckling och effektiviseringsinsatser. Detta beskrivs inte vidare här. Nedanstående är exempel på större pågående utvecklingsinsatser:

- **Kartläggning och utvärdering av Arbos insatsutbud** (Värdering av insatsernas effektivitet för kund att nå egen försörjning, bedöma samt genomföra utvecklingspotential)
- **Fortsätta utvecklingen av Arbos arbetsätt** (Ett sammanhållet Arbos. Förändringsledarens kravställande på aktiv stegförflyttning för att få försörjningsstöd. Arbetsmetoden att ge sammanhållna och parallella insatser)
- **Resurskrävande resultatgivande insatser** (Insatser som kräver tidsmässigt omfattande arbetsinsats från personalen, berör fåtal kunder, men som ger högt resultat till egen försörjning. Exempelvis Trappstegsutbildning, Sveatrappan mfl)
- **Ungprojekt för UVAS att nå till studier** (Insatser för unga vuxna i gruppen UVAS, att nå till studier och egen försörjning och delaktighet i samhället)
- **Utveckling av processen för hantering av beredskapsanställda.** (Översyn av arbetet med beredskapsanställda)
- **Trygghetsanställda** (Översyn av Arbos och kommunens process och arbetsätt i hanteringen av beredskapsanställda och arbetsplatser utifrån kommunens politiska mål att 2% av de anställda ska komma ur gruppen med psykisk funktionsnedsättning)
- **Arbos och Vux; få fler i anställning** (Arbete för att både hitta och skapa fler vägar och insatser för att få försörjningsstödstagare ut i anställning)

- **Digitalisering, mobilapp Skills för samtliga försörjningsstödstagare** (Utveckling av verksamhetens och kundernas användning av Skills och dess funktionaliteter)
- **PDV (pågående dödligt våld)** (Med anledning av angreppet i Örebro arbetar Arbos igenom sina säkerhetsrutiner och inför stärkande insatser för att hantera PDV).

Arbos – kommande större förändringar

Aktivitetskravsreformen

Denna reform är det största som hänt inom försörjningsstödsområdet på flera årtionden och kommer radikalt förändra det kommunala uppdraget i arbetet med försörjningsstödstagare.

Aktivitetskravsreformen inleddes under den Socialdemokratiskt ledda tidigare regeringen och har tagits vid av nu sittande regering. Bedömningen är att den politiska enigheten är stor och att reformen kommer att genomföras. Förslaget är ute på remiss till 11 mars 2025, reformen träder sannolikt i kraft den 1 juli 2026. [Socialdepartementets pressmeddelande 25 nov 2024](#) samt [Utredningen Aktivitetskrav inom försörjningsstödet](#)

Aktivitetskravsreformen är ett förslag på ny reform inom försörjningsstöd. Syftet är att öka sysselsättningen och få fler personer som står långt från arbetsmarknaden, i arbete. Den innebär en förändring från dagens frivilliga kommunala arbetsmarknadsinsatser till att det skapas ett obligatoriskt uppdrag på kommunen om krav på genomförande av heltidsaktivitet för samtliga försörjningsstödstagare från månad tre i bistånd, och detta utan bortre tidsgräns. Aktiviteterna ska vara meningsfulla och leda mot egenförsörjning. Effekterna förväntas bli att fler går från bidrag till arbete och egenförsörjning, samt kortare perioder av försörjningsstödsberoende och en minskning av antalet personer som får oberättigat försörjningsstöd.

Aktivitetskravsreformens krav på Gävle kommun och på den enskilde

- Kommunen blir skyldig att kräva och också tillhandahålla heltidsdeltagande i aktiviteter för samtliga vuxna som uppburit försörjningsstöd i minst två månader, detta utan bortre tidsgräns (se grafen ovan på tidslängd i ärendena).
- Kommunen ska planera, genomföra och samordna insatser riktade mot arbete för samtliga försörjningsstödmottagare.

- Krav ställs på den enskilde att från månad tre med försörjningsstöd delta i aktiviteter på heltid för att kunna fortsätta uppbära försörjningsstöd.

Fyra typer av insatser som ska beredas enligt aktivitetskravet

- Motiverande och kompetenshöjande aktiviteter
- Språkförbättrande aktiviteter
- Arbetsplatsförlagda aktiviteter inom kommunal förvaltning
- Aktiviteter inriktade på jobbsökande

Ekonomiska konsekvenser för Gävle kommun

- Kostnaderna för Gävle kommun att bedriva aktiviteter kommer öka markant. Den statliga utredaren uppskattar den nationella kostnaden till 3,17 miljarder kronor årligen. Gävle är ca 1% av Sveriges invånare vilket innebär 31,7 miljoner kr/år. Gävle har dock en klart högre andel försörjningsstödstagare än snittet för rikets kommuner varför den faktiska kostnaden för Gävle kommun kommer bli högre än så.
- SKR har framfört krav på full statlig finansiering enligt finansieringsprincipen när staten inför den här typen av kostnadsdrivande reform gentemot kommunerna. Om detta faktiskt genomförs är i dagsläget inte klart. Frågan är också om staten i sådana fall kommer ge ersättning motsvarande rikssnittet eller kommunens faktiska kostnad.
- Reformen ska leda till en minskning av de kostnaderna för försörjningsstöd på sikt.
- I förlängningen också ska också skatteintäkterna öka genom fler personer i arbete.

Utmaningar och krav

SKR har i sitt yttrande tillstyrkt reformen som helhet och de flesta delmomenten i den. SKR har dock ställt flera krav för att reformen ska bli framgångsrik, de kräver bland annat:

- Att aktiviteterna är kunskapsbaserade och individanpassade och som leder till jobb
- Samordning från AF av planering av insatser. Arbetsro hos kommunen för genomförande av insatser utan avbrott från Arbetsförmedlingen

- Digital informationsöverföring mellan Arbetsförmedlingen och kommunen
- Implementeringsstöd från staten
- Kommunala bedömningar av rätt insats och eventuella individuella undantag från kravet på heltidsaktivitet
- Rimliga beräkningar samt krav på full statlig finansiering till kommunerna enligt finansieringsprincipen vid statligt uppdrag på kommunerna
- Rätt till förskola/fritidshem på heltid för barn till försörjningsstödstagare (den enskilda kommunen bestämmer idag detta, Gävle kommun ger som grund rätt till 25 h/v för barn till arbetslösa, med möjlighet till mer vid behov hos föräldern).

Arbetsförmedlingens insatser för försörjningsstödstagare, och brist därpå

Arbetsmarknadsansvaret är i grunden statligt och ligger hos Arbetsförmedlingen. Dessa har dock via nationell politisk styrning riktat sina insatser främst mot de personer som står närmare arbetsmarknaden än den genomsnittlige försörjningsstödstagaren. För dessa grupper finns ett antal olika typer av insatser som kan erbjudas. För den målgrupp som står allra längst bort från arbetsmarknaden finns få insatser och låg politisk prioritet. I praktiken överläts dessa insatser stället åt kommunerna att utföra för de flesta försörjningsstödstagarna. Enligt den statliga utredaren för reformen, innebär det i praktiken att en hög andel av arbetsmarknadsinsatserna för försörjningsstödstagare utförs av kommunerna som ett sätt att minska kostnaderna för försörjningsstöd, trots att det är statens uppdrag. Av de ca 1600 försörjningsstödstagarna i Gävle har 110 Arbetsförmedlingens insats Rusta och matcha, och 90 har annan insats från förmedlingen. Övriga 1400 personer (88%) har ingen insats från Arbetsförmedlingen utan här utför Gävle kommun insatserna. Erfarenhetsmässigt består det faktiska utförandet i förmedlingens största insats Rusta och matcha, av en halvtimme i veckan i coachledd insats för individen, övriga 39,5 h är ren egenaktivitet. Detta genererar ingen förmågeförändring för individen. För att nå det krävs helt annat och mycket mer om avsikten är att skapa effekt att personen klarar att nå och genomföra studier och anställning. Kommunerna kompletterar därför förmedlingens insatser av skälet att kostnaden för kommunen blir kvar när de privata utförarna inte löser personen ut i arbete. SKR och samtliga kommuner Arbos har varit i kontakt med i olika sammanhang delar denna bild fullt ut och missnöjet här är stort med bristerna i statens uppfyllande av sitt arbetsmarknadsansvar.

Aktivitetskravsreformens följder för Gävle kommun, AFN och Arbos

Samtliga kommuner i Sverige kommer behöva ställa om till att arbeta med arbetsmarknadsinsatser fokuserat mot försörjningsstödstagare. Arbos och Gävle kommun genomförde den omställningen redan 2021 varför vår kommun är bättre rustad i den delen än de flesta andra kommuner vars arbetsmarknadsverksamheter inte riktas till samtliga försörjningsstödstagare utan i stället mot arbetslösa generellt.

Reformens effekter på Gävle kommun, Arbetsmarknads och funktionsrättsnämnden, samt Arbos bedöms bli:

- Av Arbos 1600 försörjningsstödstagare har 1500 haft försörjningsstöd mer än två månader och omfattas därmed av reformen. Arbetsförmedlingen har insats i någon omfattning för ungefär 200 av de 1500. Cirka 130 av de 1500 läser sfi-utbildning hos Vuxenutbildningen, några få på heltid men de allra flesta på deltid. Utöver detta har Arbos kompetenshöjande och utförande insatser för ytterligare grupper av kunder. Av de 1500 har vissa insatser i den tidsomfattning som möter aktivitetskravsreformens krav på 40 h/v. Merparten kunder har insatser, men i markant lägre tidsomfattning än heltid. Enligt reformen ska samtliga dessa personer ges meningsfulla och stärkande insatser 40 h/v. Här finns en stor individuell variation i hur mycket tid som behöver växlas upp i utförande insatser.
- Kommunen kommer kunna göra bedömningar i enskilda ärenden om individens förmåga att delta i aktivitet och kan här göra undantag från heltidskravet när personen inte klarar heltid utan lägre tidsnivå. Detta dock inte baserat på kommunens förmåga att ta emot eller anpassa insatserna så att kunder klarar av att delta, utan baseras på personens oförmåga att klara av att delta ens i en högt anpassad insats.
- Reformen innebär att vissa kunder kommer delta i heltidsaktiviteter under flera årtionden framåt ända fram till ålderspension, givet att det de facto finns personer i målgruppen som realistiskt sett saknar förmåga att nå egen försörjning genom arbete, studier eller annat.
- Ökning av AFN:s budget för Arbos personal, lokaler och förutsättningar att möjliggöra att ge mer än 1000 försörjningsstödstagare aktiva ledda insatser åtta timmar per dag, varje dag fem dagar i veckan utan bortre tidsgräns. Antingen bekostat via statsbidrag, annars resterande del genom kommunbidrag.

- Hela den kommunala förvaltningen behöver aktiveras för att skapa utrymme för arbetslika aktiviteter inom den kommunala förvaltningen, samt att ta emot försörjningsstödstagare för praktik i verksamheten.
- Implementeringen av reformen kommer vara en brett omfattande och flerårig förändringsprocess som kommer ta mycket tid och kraft att planera och genomföra, främst för Arbos men till del även för resten av kommunens förvaltningar.
- Förbereda förskolorna för ökning av förskoletid för barn till försörjningsstödstagare.
- Arbos samverkan med Arbetsförmedlingen i Gävle fungerar idag relativt väl givet myndighetens uppdrag och resurser samt styrning från departementet. Samverkan fungerar på både strategisk och operativ nivå. Arbos samverkan med förmedlingen kommer dock behöva utvidgas och stärkas för att tydliggöra vilket stöd olika grupper ska få och av vilken aktör. Detta för att nå en samplanering mellan kommunen och Arbetsförmedlingen till gagn för individernas utveckling att nå jobb och egen försörjning.

Drivkraftsutredningen

Utredningen ska bland annat analysera ekonomiska drivkrafter till arbete inom försörjningsstödet, och lämna förslag på hur ett bidragstak kan införas. Men också att lämna konkreta förslag som ökar drivkrafterna att gå från bidrag till arbete. Resultatet av utredningen ska presenteras i närtid. [Tilläggsdirektiv till Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet - Regeringen.se](#)

Utredningen ska:

- analysera ekonomiska drivkrafter till arbete inom försörjningsstödet och följa upp jobbstimulansen samt undersöka möjligheten att införa en jobbpremie,
- göra en översyn av kostnadsposter i riksnormen för att öka stödet till individen att nå arbetsmarknaden. Det kan gälla exempelvis tillgång till internet och digitala tjänster för att personer ska kunna söka arbete och studera, och på så sätt närma sig arbetsmarknaden. Idag ingår t ex inte bredbandsuppkoppling i riksnormen inom ekonomiskt bistånd.
- klargöra ansvarsfördelning och rollfördelning mellan staten och kommunerna för långtidsarbetslösa, bland annat vid studier, i syfte att förbättra samverkan,

- klargöra hur ett ändamålsenligt stöd kan säkerställas för personer som saknar sjukpenninggrundande inkomst, och
- att möjligheten att lämna försörjningsstöd begränsas för kostnader utöver riksnormen, så långt det är möjligt och lämpligt,
- att försörjningsstödet storlek begränsas för större hushåll,
- att det införs en jobbprenie som ökar det ekonomiska utbytet för den som går från försörjningsstöd till arbete, och
- att den som olovligen vistas i landet, med undantag för akuta nödsituationer, inte får beviljas ekonomiskt bistånd.

Följder för Gävle kommun, AFN och Arbos

Utredningen skulle ha presenterats senast den 14 februari 2025 men har ännu inte redovisats. En analys av följder av drivkraftsutredningens krav kan göras först när den presenterats.

Ny socialtjänstlag 2025

Ny socialtjänstlag träder i kraft den 1 juli 2025 [En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter - Regeringen.se](#)

Reformen syftar till att modernisera & förbättra socialtjänsten på flera viktiga områden.

Huvudsakliga förändringar:

- Förebyggande arbete: Ökat fokus på att nå människor innan problem uppstår eller förvärras.
- Tillgänglighet: Sänkta trösklar, tidiga insatser och en ökad möjlighet att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning.
- Kunskapsbaserad verksamhet: Krav på att socialtjänstens insatser ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet.
- Jämställdhet: Tydligare inriktning på en jämställd och jämlik socialtjänst.
- Planering och samverkan: Förstärkt övergripande planering och samarbete mellan olika samarbetspartner med uppdrag att ge insatser till målgrupperna.

Konsekvenser för AFN och Arbos

Välfärd Gävle har under ett års tid arbetat med att förbereda införande av den nya socialtjänstlagen. Förberedelserna för ny socialtjänstlag har i Gävle främst riktats mot övrig socialtjänst, och i låg mån mot Arbos handläggningen av ekonomiskt bistånd och stödinsatser för att nå egen försörjning. Detta kommer ges fokus senare varför den nya socialtjänstlagens påverkan här inte har tydliggjorts. Det som går att säga redan nu är vikten av socialtjänstens arbete med sammanhållet stöd, likt det Arbos införde genom förändringsledningens arbetsätt redan 2021. Omställningen kommer innebära ökat samarbetet kring individen vilket implicerar samarbete från andra delar av socialtjänsten med Arbos, med sikte på att jobba mer sammanhållet för individen. Ett annat lagkrav kommer vara att arbeta med förebyggande insatser i förhållande till Gävlebors behov av ekonomiskt bistånd. Vad det kravet innebär och vad som ska utföras är i dagsläget inte klarlagt. Det som dock kan sägas är att förväntningarna på Arbos kommer öka med anledning av den nya socialtjänstlagen.

Skärpta krav i sfi 2025, tidsbegränsning till maximalt tre år

Förändringar genomförs nationellt av sfi-utbildningen från den 1 juli 2025. En av de centrala punkterna är att begränsa individens rätt att delta i sfi-undervisning till maximalt tre år. Arbos erfarenhet är att många utrikesfödda försörjningsstödstagare inte har hunnit nå tillräcklig kunskapsnivå i svenska via sfi-utbildningen, trots längre tid i sfi än tre år. Detta främst pga. bristande studieerfarenhet från hemlandet vilket försvårar att lära sig svenska på ett sådant sätt att man möter kriterier för betyg i sfi. Elever avslutar av olika skäl därför sina studier vid sfi på lägre studienivåer då de inte har förmåga att nå vidare till nästa studienivåer. Det innebär att personens kunskaper och förmåga i svenska är ytterligt begränsade. Redan idag bedriver därför Arbos språkutvecklande insatser för försörjningsstödstagare att stärka sin svenska.

Cirka 55% av försörjningsstödstagarna i Gävle är utrikesfödda. Av Vuxenutbildningens ca 750 sfi-elever är det 128 som uppbär försörjningsstöd. Av Arbos ca 890 utrikesfödda försörjningsstöds kunder är det alltså endast 14% som i dagsläget genomför sfi-studier.

Resterande 770 (86%) har av olika individuella skäl inte fullföljt sina sfi-studier hela vägen igenom, majoriteten av dessa har inte läst vidare från nivåerna A eller B. De har inte lyckats slutföra nivåerna C eller D och den därpå följande nivån Svenska som andraspråk (SVA). Det gör att kunskaperna i svenska hos de utrikesfödda försörjningsstödstagarna ofta är låga i förhållande till vad som krävs för att få eller klara ett arbete.

Konsekvenser för Arbos

En av de svenska kommunernas försörjningsstödsverksamheters största utmaningar att många utrikesfödda kunder inte har tillräckliga kunskaper i talad eller förstådd svenska. Än mindre att de har tillräcklig förmåga att läsa eller skriva svenska. Det senare krävs ofta även i enklare manuella arbeten då man som anställd exempelvis behöver kunna ta del av rutin- och säkerhetsdokument eller kommunikation på arbetsplatsen. En förkortad tid i sfi till maximalt tre år innebär att ett ökat antal elever riskerar tvingas avsluta sina studier innan de har nått den kompetens i svenska som krävs för att få eller klara ett arbete på svensk arbetsmarknad. Följden av tidsbegränsningen är en förskjutning av ansvar där försörjningsstödsverksamheten hos Arbos öka sina insatser i att utbilda försörjningsstödstagare i svenska efter att sfi-perioden har tagit slut. Utan dessa basala svensk-kunskaper blir personerna kvar i ett evigt i försörjningsstöd då den vare sig kan gå vidare mot studier eller arbete som väg till försörjning.

Välfärd Gävles översyn av förvaltningsorganisering samt Gävle kommuns översyn av politisk organisering

Välfärd Gävle genomför en översyn över sektorns förvaltningsorganisation. Det förslag som lagts för ny organisation är att sektorns verksamheter i huvudsak omorganiseras utifrån att målgruppernas process ska hållas samman så långt som möjligt även organisatoriskt. Förslaget innebär att Arbos organiseras under ny organisationsdel Individ och familjeomsorg (IFO). Detta tillsammans med andra delar av socialtjänstens verksamheter samt med Vuxenutbildningen. Avsikten är att bättre hålla samman arbetet med personer i behov av stöd av IFO, där Arbos ingår som en del av socialtjänstens insatser i både ekonomiskt bistånd och förändringsledning. Gävle kommun genomför en översyn av den politiska organiseringen. Översynen genomförs separat. I dagsläget har det inte tydliggjort vad resultatet kommer bli eller på vilket sätt detta kan påverka Arbos eller Vuxenutbildningen.

Arbos centrala utvecklingsområden 2025-2028

Hittills har beskrivits Arbos uppdrag och verksamhet samt förutsättningar för utförandet av detta. Med beaktande av dessa delar samt konsekvenser av nämndens besparingar 2024 och 2025 på Arbos, samt mot bakgrund av egna identifierade utvecklingsområden och kommande

större förändringar, bedömer Valfärd Gävle att följande centrala utvecklingsområden kommer vara centrala för Arbos:

- Målgrupp för Arbos insatser är försörjningsstödstagare
Insatser för samtliga försörjningsstödstagare, och det på ett individuellt varierat sätt. Gävle kommun ansvar tar inte slut förrän individen klarar sin egen försörjning. Aktivitetskravsreformens kommer ställa krav på kommunen att fokusera på försörjningsstödstagare i de insatser man ger. Individerna ska bli en aktiv del av både arbetslivet och samhällslivet.
- Kundens behov är utgångspunkten för allt
Startpunkten är varje individs behov av rätt insatser för att nå självförsörjning. Arbetet bygger på ett evidensbaserat arbetssätt i form av sammanhållet stöd, aktiva bidragstagare och kravställande på kunden. Samtliga personer får rätt beslut och insats i rätt tid. Vikten av samarbete med andra aktörer för att hålla samman och nå effekt. Förändringsledaren som Arbos viktigaste utförande insats, men också som motor, styrning och effektskapare.
- Effektiv väg ut ur bidrag, i samarbete med andra
Raka vägen eller via utbildning ut i jobb. Vi möter arbetsgivares kompetensbehov. Ge hjälp till individerna att erhålla det stöd statliga och andra instanser ansvarar för.
- Anpassa verksamheten att möta aktivitetskravsreformens krav
Förbereda och implementera genomförande av kompetens- och förmågestärkande heltidsaktivitet för samtliga försörjningsstödstagare, utan bortre tidsgräns. Uppdraget och kostnaden är slut först när personen har nått egen försörjning.
- Beredskapsanställning som steg på vägen till egen försörjning
Beskriva kommunens mål & syfte med beredskapsanställningar. Beredskapsanställning som effektgivande insats för rätt individ av rätt anledning. Växla försörjningsstöd mot lönekostnad för beredskapsanställning när det är rätt insats för individen.
- Trygghetsanställda
Tydliggöra kommunens mål och syfte med trygghetsanställningar, målgrupp för dessa samt även uppdrag, arbetsprocess och rutiner för hantering av detta.

3. Vuxenutbildningen - nulägesbeskrivning

Av 2§ 20 kap. Skollagen (2012:800) framgår att målet för kommunal vuxenutbildning är att stödja och uppmuntra vuxnas lärande, ge dem möjlighet att utveckla sina kunskaper och stärka sin position i arbetslivet och samhället, samt främja personlig utveckling. Utbildningen ska också skapa en stabil grund för vidare studier och bidra till nationell och regional kompetensförsörjning.

Kommunal vuxenutbildning ska utgå från individens behov och förutsättningar, och på gymnasial nivå ska de med störst behov av utbildning prioriteras. Kommunerna är skyldiga att erbjuda kommunal vuxenutbildning på följande nivåer och former:

- Grundläggande nivå
- Gymnasial nivå
- Anpassad utbildning på grundläggande nivå
- Anpassad utbildning på gymnasial nivå
- Svenska för invandrare (sfi)

Kommunerna ska också erbjuda en sammanhållen utbildning för nyanlända som deltar i insatser enligt lagen om ansvar för etableringsinsatser (2017:584). Detta gäller personer med kort utbildning som inte bedöms kunna matchas mot arbete under etableringsperioden. Vidare ska varje kommun ska se till att nyanlända invandrare erbjuds samhällsorientering enligt lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare. I Gävle ligger detta i vuxenutbildningens regi.

Definitioner

Elev: En elev är en enskild individ som är inskriven vid en utbildningsenhet, exempelvis Komvux Gävle. En elev kan under ett år läsa flera kurser samtidigt eller i följd. Denne kan även studera inom olika utbildningsformer eller nivåer men räknas alltid som en och samma individ oavsett antalet kurser. En termins heltidsstudier på gymnasial nivå innebär i regel fyra till sex kurser.

Kursdeltagare: En kursdeltagare är en person som deltar i en specifik kurs. Om samma elev läser flera kurser under ett år räknas varje kurstillfälle som en separat kursdeltagare. En elev som läser tre olika kurser på Komvux under ett år registreras alltså som tre kursdeltagare

Verksamhet hos Vuxenutbildningen i Gävle

Vuxenutbildningen i Gävle fick under 2024 ta emot drygt 21 000 kursansökningar från ca 5100 elever. Antalet kursansökningar har ökat med 6300 st sedan 2020, vilket motsvarar en ökning om 43% på fyra år. Av de som ansöker är det ca 4000–4500 elever som sedan studerar.

Utbildning bedrivs i alla ovan nämnda nivåer och former.

Driftsformer

Av 23 kap. skollagen framgår att alla uppgifter inom kommunal vuxenutbildning får överlämnas till en enskild fysisk eller juridisk person. Dock behåller huvudmannen huvudmannskapet även om verksamheten bedrivs på entreprenad och ansvarar därmed för att utbildningen följer gällande föreskrifter.

Sfi bedrivs i dagsläget helt i egen regi. Vid kombinationsutbildningar (där sfi är den andra delen) genomförs yrkeskurser i vissa fall av externa utförare. En nyligen genomförd utredning av Valfärd Gävle¹ om nuläget för sfi i Gävle samt andra kommuners erfarenheter av sfi på entreprenad, visar att det sannolikt inte är rätt tidpunkt att införa entreprenad för sfi i Gävle. Detta baserat på ett minskande elevantal, elevgruppens sammansättning samt en rad kommande nationella regeländringar.

Av de elever som studerar grundläggande och/eller gymnasial utbildning vid vuxenutbildningen i Gävle studerar ungefär hälften i egen regi. Där erbjuds både klassrumsundervisning och distansundervisning. Den andra hälften studerar på distans via de upphandlade externa utförarna NTI-skolan och Hermods². Vuxenutbildningen har under lång tid erbjudit distansstudier genom externa utförare. Detta möjliggör mycket flexibla studier via webbdistans samt ett brett kursutbud genom att de externa utförarna kan samla elever från hela landet hos en och samma lärare. Distansstudier passar dock inte alla elever och behov av klassrumsundervisning kvarstår för en del elever. Generellt är distansstudier utmanande för studieovana elever och tenderar att resultera i fler avbrutna studier. Vid jämförelser mellan distansstudier i egen regi och kurser som gavs av NTI-skolan eller Hermods så var det under

¹ Se *Nulägesbeskrivning av Gävle kommuns utbildning i sfi samt andra kommuners erfarenheter av sfi på entreprenad*. Dnr: 24AFN234.

² Gävle kommun hade fortsatt avtal med Hermods under första halvan av 2024.

2024 61% av eleverna som studerar på distans mot NTI-skolan eller Hermods som avbröt medan motsvarande siffra för de som studerade på distans mot utbildning i egen regi var 44%.

Även yrkesutbildningar erbjuds både i egen regi och på distans. Under 2024 studerade en knapp tredjedel av eleverna i yrkespaket hos externa utförare. Möjligheten att upphandla yrkesutbildningar ger bättre förutsättningar att möta arbetsmarknadens snabbt skiftande kompetensbehov och minskar risken för höga uppstartskostnader samt osäkra framtidsprognoser gällande branschens efterfrågan.

Så kallad anpassad utbildning för vuxna, är en liten enhet med få elever där behovet av samverkan är stor. Verksamheten bedrivs helt i egen regi.

Välfärd Gävles översyn av förvaltningsorganisering samt Gävle kommuns översyn av politisk organisering

Välfärd Gävle genomför en översyn över sektorns förvaltningsorganisation. Det förslag som lagts för ny organisation är att sektorns verksamheter i huvudsak omorganiseras utifrån att målgruppernas process ska hållas samman så långt som möjligt även organisatoriskt. Förslaget innebär att Vuxenutbildningen organiseras under ny organisationsdel Individ och familjeomsorg (IFO).

Gävle kommun genomför en översyn av den politiska organiseringen. Översynen genomförs separat. I dagsläget har det inte tydliggjort vad resultatet kommer bli eller på vilket sätt detta kan påverka Arbos eller Vuxenutbildningen.

Lokaler

- Verksamheten bedrivs i fastigheten "Skytteln", på Nedre Åkargatan 67A. En dialog pågår kring aktualiteten för fortsatt nyttjande av dessa lokaler. Lokalerna hyrs av en privat hyresvärd och fastighetsunderhållet är eftersatt och kräver mycket stora investeringar. Planerna på att bygga en ny kommunägd byggnad vid högskoleområdet föll 2024 pga kommunens bristande ekonomi. Ställningstagande till fortsatt lösning är inte omhändertagen politiskt. Alternativ byggnad till Skytteln som lokalmässigt rymmer hela Vuxenutbildningen finns inte i Gävle. Fortsatt dialog pågår. Om Vuxenutbildningens verksamhet skulle behöva splittras på flera lokaler skulle

verksamheten tappa effektivitet där exempelvis elevstödande resurser pga nämndens besparingar, är fåtal och inte klarar en uppsplittring. Det dagliga samarbetet mellan olika delar av Vuxenutbildningen försämras markant. Elever får inte en sammanhållen utbildning utan nödgas transportera sig mellan olika lokaler och delar av staden.

- Hösten 2024 gav sektorcheferna för Utbildning Gävle och Valfärd Gävle, verksamhetscheferna för gymnasieskolan och vuxenutbildningen i uppdrag att kartlägga förutsättningar för samarbete gällande lokaler och lärarresurser för vissa yrkesutbildningar. Detta i avsikt att effektivisera lokal- och personalkostnader för yrkesutbildningar som är kostsamma att driva per skola. Efter kartläggning bedöms det genomförbart och i nuläget skissar UG och VG på hur en ekonomisk och övrig överenskommelse ska se ut för detta. Planen är att några av Vuxenutbildningens yrkesutbildningar genomförs i Polhemsskolans lokaler av lärarresurser som delas mellan UG och VG.

Budgetförändringar

Under de senaste åren har Vuxenutbildningens budget reducerats från 149 mnkr 2023 till 139 mnkr 2025, alltså en sänkning med 10 mnkr. Av detta har personalbudgeten har minskat från 116 mnkr till 102 mnkr, dvs med 14 mnkr. Det här sker samtidigt som det inbakat i detta har skett en drastisk kostnadshöjning till följd av hög inflation och ökade lönekostnader. Under 2024 minskade Vuxenutbildningen antalet medarbetare med 18 personer till följd av nämndens besparingsbeslut. En fortsatt minskning kommer ske nu 2025. Neddragningarna påverkar förutsättningarna för verksamheten och utbildningarna till Gävleborna samt hur många elever som slutför utbildningarna och det med godkända betyg. Vuxenutbildningen ser som beskrivits ovan ett ökat söktryck med 43% vilket dock är inte kan mötas i utbildning när antalet lärare och stödpersonal minskats rejält. Tvärtom minskas verksamheten via fortsatta stora och påverkande personalneddragningar.

Personal

158 anställda varav 1 tjänstledig

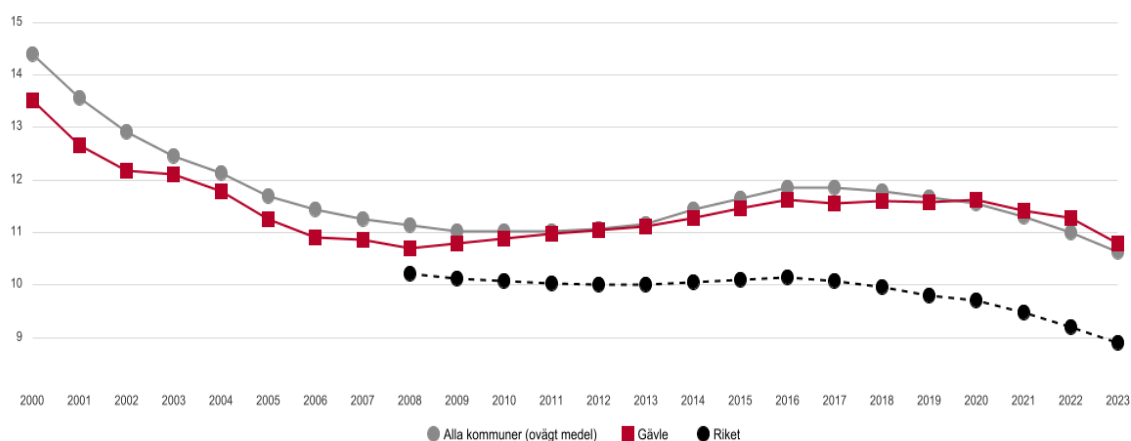
- Verksamhetschef 1
- Rektor/enhetschef 6

- Biträdande rektor 1
- Administratör 11
- Yrkeslärare 19
- Gymnasielärare 27
- Sfi-lärare 46
- Speciallärare 6
- Skolkurator 2
- Språkmedhjälpare 12
- Integrationspedagog 1
- Studie- och yrkesvägledare 10
- Studiecoach 4
- Utbildningsledare 1
- Samordnare 3
- Samordnare utbildning och näringsliv 1
- Coach/handledare 4

Presumtiva och befintliga elever hos Vuxenutbildningen

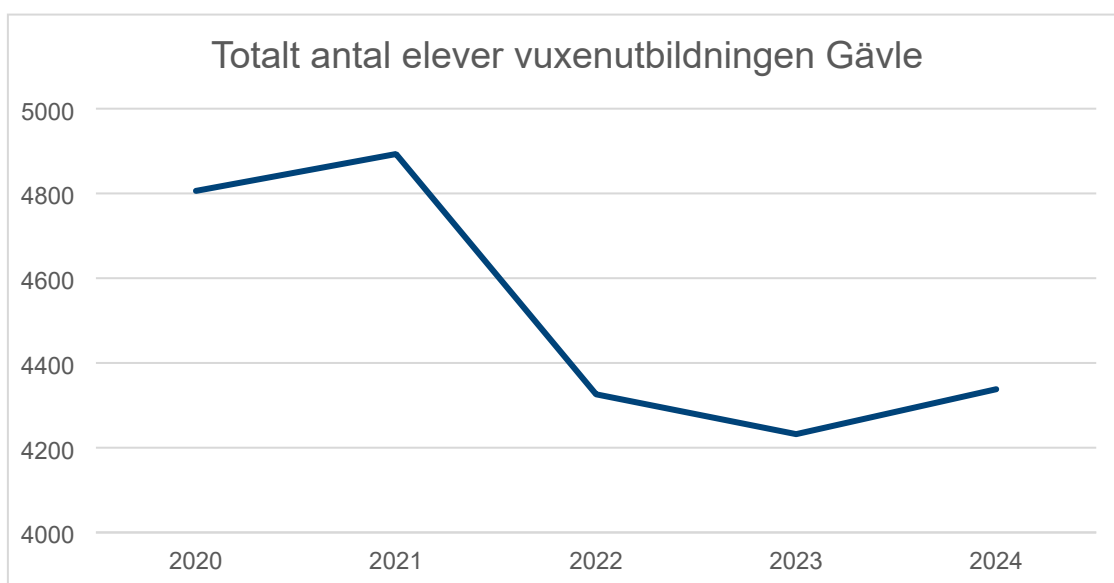
Arbetsmarknaden ställer allt högre krav på kompetens, vilket har ökat behovet av utbildning för att individer ska kunna vara konkurrenskraftiga och möta arbetsgivarnas krav. Gävle kommun har en markant högre andel lågutbildade än riksnittet: 11,2 procent jämfört med 9,8 procent för riket. Dock minskar andelen lågutbildade både i Gävle och i befolkningen generellt, se röd respektive svart kurva i figuren nedan (uppgifter hämtade ur Kolada).

Invånare 25-44 år med förgymnasial utbildning, andel (%). Källa: Kolada

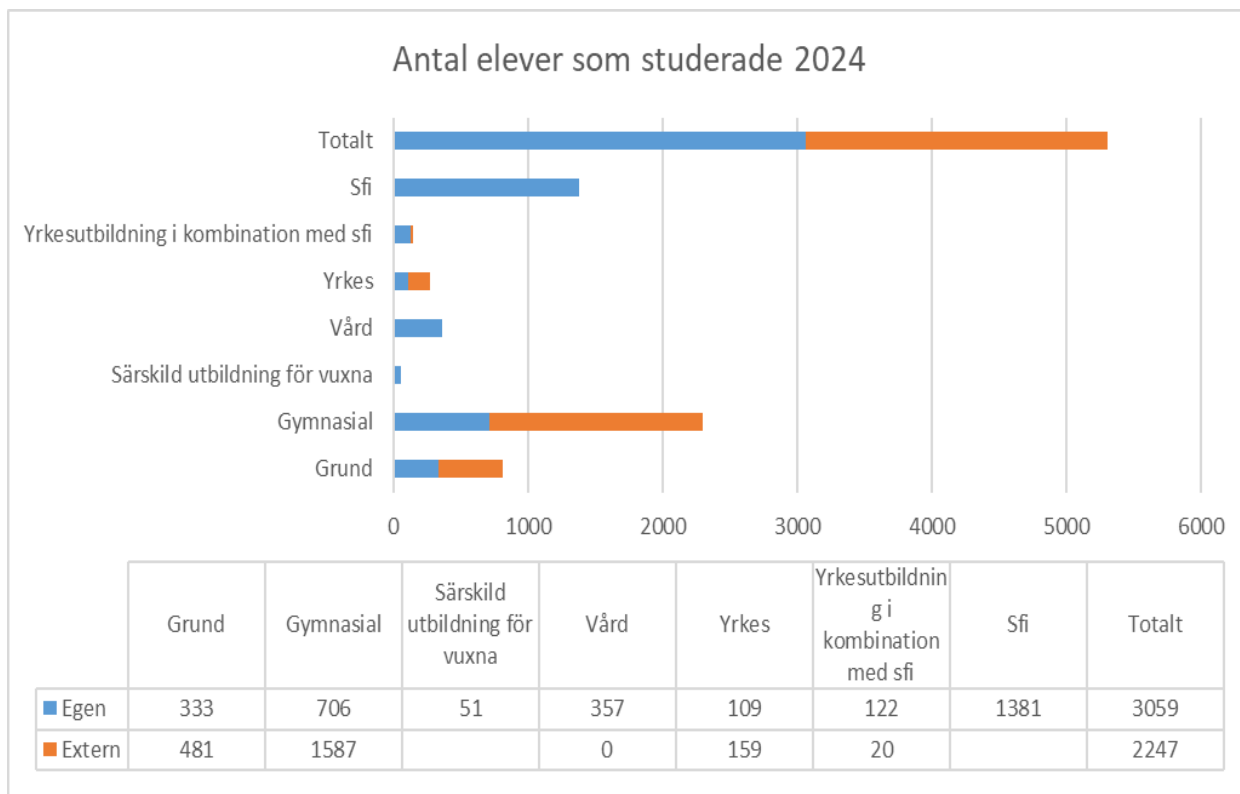
Ett minskat antal nyanlända till Sverige de senaste fem åren har gjort att antalet elever i sfi har gått ner. Gävle följer i stort trenden för antalet sfi-elever i riket. Gävles elevantal inom sfi har minskat med 14% från 2019 till 2024.

Trots ett minskande antal sfi-elever så har det totala elevantalet vid vuxenutbildningen i Gävle i sin helhet, varit stabilt de senaste tre åren.

Mellan 2021 och 2022 syns en stor minskning av det totala antalet elever, men det är viktigt att notera att en motsvarande kraftig ökning skedde från 2019 till 2020. Den troligaste förklaringen till denna förändring är pandemin, som kan ha bidragit till att fler unga vuxna inte klarade sina gymnasiestudier och därför behövde komplettera på komvux. Detta innebär att fördelningen mellan olika utbildningstyper förändrats.

När det gäller fördelningen mellan de olika utbildningstyperna har, som tidigare nämnt antalet elever på sfi minskat, medan gymnasiala och grundläggande kurser har ökat de senaste åren. Elever som läser en yrkesutbildning, antingen fristående eller i kombination med sfi, ingår i gruppen för kommunal gymnasial vuxenutbildning.

Den uppmärksamme noterar en differens på närmare 1000 elever i redovisningen ovan. Differensen beror på att enheterna summeras var för sig, det vill säga de elever som exempelvis studerar engelska i egen regi med matematik på distans via NTI redovisas dubbelt i diagrammet ovan.

Typer av utbildning hos Vuxenutbildningen i Gävle

- **Komvux på grundläggande nivå**

Motsvarar grundskolans nivå och är avsedd för vuxna som behöver grundläggande kunskaper i exempelvis svenska, matematik och engelska. Under 2024 studerade närmare 600 elever någon kurs på grundläggande nivå var av cirka hälften av eleverna studerade kurser som genomfördes av vuxenutbildningen Gävle och resterande hälft studerade upphandlad extern distansutbildning via NTI-skolan.

- **Komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå**

Motsvarar grundskolans anpassade utbildning och ska kunna erbjudas de med intellektuell funktionsnedsättning.

- **Komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå**

Komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå ska kunna erbjudas vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning. Utbildningen fokuserar ofta på praktiska och yrkesförberedande ämnen. Under 2024 studerade cirka 50 elever på anpassad utbildning (både grundläggande och gymnasialnivå). Ungefär två tredjedelar studerade på grundläggande nivå och en tredjedel på gymnasial nivå.

- **Komvux på gymnasial nivå**

Kurser som motsvarar gymnasieskolans.

- Gymnasiala teoretiska ämnen samt yrkeskurser

Under 2024 studerade ungefär 2300 elever någon eller flera kurser vid Vuxenutbildningen. Vanligast är att studera engelska, matematik och svenska/svenska som andra språk. Något mer än hälften av eleverna som läser gymnasiala kurser studerar på distans via NTI-skolan. Även i egen regi erbjuds viss utbildning på distans, denna har dock minskat sedan reduceringen av personal som genomfördes 2024.

- Yrkespaket inom Komvux på gymnasial nivå (sammanhållen yrkesutbildning)

Under 2024 studerade cirka 400 elever på något yrkespaket, därutöver var det drygt 200 elever som läste fristående vårdkurser. Knappt 250 elever studerade sammanhållen yrkesutbildning i egen regi och drygt 150 studerade upphandlade yrkesutbildningar.

- Yrkesutbildningar på gymnasial nivå i kombination med sfi eller svenska som andra språk

Under 2024 studerade cirka 140 elever varav 85 ”nya” elever erbjöds kombinationsutbildning. Kombinationsutbildningar bedrivs både helt i egen regi och i samarbete med externa utbildningsanordnare som utbildar i yrkesdelen medan undervisningen i sfi bedrivs i egen regi. Under 2024 var det 20 elever som studerade en utbildning vars yrkesdel var upphandlad.

- **Komvux i svenska för invandrare (sfi)**

En utbildning i svenska språket för vuxna med annat modersmål än svenska. Sfi är uppdelad i tre olika studievägar olika spår beroende på individens förkunskaper och målsättningar. Sfi-

utbildningen kan kombineras med andra studier eller praktik för snabbare integration på arbetsmarknaden (ex kombinationsutbildningar eller språkpraktik). Under 2024 studerade lite drygt 1300 elever sfi i Gävle, sfi-undervisningen bedrivs helt i egen regi.

Kommunerna ska också erbjuda en sammanhållen utbildning för nyanlända som deltar i insatser enligt lagen om ansvar för etableringsinsatser (2017:584). Detta gäller personer med kort utbildning som inte bedöms kunna matchas mot arbete under etableringsperioden.³

- **Lärcentrum**

Lärcentrum underlättar och stödjer distansstudenter från Yrkehögskola, Högskola och Universitet. De erbjuder grupprum utrustade för digital undervisning och skapar möjlighet för studenter att skriva salstentor i Gävle i stället för att behöva resa till de lärosäte de studerar mot.

I Lärcentrums uppdrag ingår att samverka med näringslivet, Högskolan och andra Lärcentrum i länet för att möta utbildnings- och arbetskraftsbehov.

För närvarande erbjuds åtta yrkehögskoleutbildningar med 14 grupper där studenter deltar digitalt via lärcentrums lokaler. Under 2024 hanterade Lärcentrum cirka 40 YH-tentor och 500 högskole-/universitetstentor. Utöver detta administrerar de komvuxprov och nivåtester för Vuxenutbildningen samt tillhandahåller information till besökande på vuxenutbildningen genom att bemanna ett infotorg där Gävlebor kan få svar på frågor om utbildning.

- **Validering, prövning och kompetensutveckling**

Hemkommunen har sedan 1 januari 2023 en skyldighet att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom komvux erbjuds en inledande kartläggning. Vidare införs en skyldighet för huvudmannen för komvux att se till att en elev som behöver validering erbjuds det. En prövning är en möjlighet att visa kunskaper och få betyg i en kurs utan att ha deltagit i den som vanlig undervisning. Det innebär att en person

³ 3-3a§§ 20 kap. Skollagen.

gör skriftliga och ibland muntliga eller praktiska prov för att bedömas utifrån kursens mål och kriterier.

Komvux har även under senare år fått ett större uppdrag vad gäller kompetensutveckling av personal anställd inom Gävle kommun, så som exempelvis validering och kompletterande utbildning för barnskötare som genomfördes under 2024, äldreomsorgslyftet samt olika språkstärkande utbildningsinsatser inom vård och omsorg för att höja kvaliteten i omsorgsverksamheten.

Förändringar och framtid inom den kommunala vuxenutbildningen

Sedan den 1 november 2024 har ukrainare som varit här i två år rätt att folkbokföra sig i Sverige. Det innebär att de även ges rätt att delta i hela vuxenutbildningens utbud och att kommunen har en skyldighet att erbjuda personerna samhällsorientering. Enligt migrationsverket bor är det i nuläget ca 200 ukrainare i Gävle varav ca 140 är i åldersgruppen för att ta del av vuxenutbildningens insatser.⁴

Hösten 2023 infördes en förändring i programstrukturen på samtliga yrkesprogram på gymnasieskolan. Förändringen innebär en utökad möjlighet för elever som studerar på yrkesprogram att nå grundläggande behörighet för studier på högskola. Elever måste nu aktivt välja bort kurser som ingår i grundläggande behörighet i stället för att som tidigare välja till.⁵ Denna förändring kan på sikt påverka söktrycket till komvux då fler elever ges möjlighet att få med sig grundläggande behörighet från gymnasiet. Första årskullen som tagit del av förändringen kommer att ta studenten 2026.

Vad gäller sfi finns tydliga indikationer på att elevantalet på sfi i Gävle kommer att fortsätta minska. Utöver ett minskat antal asylärenden och eventuellt införande av ramtider så finns även ett förslag på en begränsning för invandrare att kunna bosätta sig utanför asylboende under asyltiden, i så kallat eget boende (EBO)⁶. Gävle har haft en relativt stor inflyttning av invandrare i EBO som, när de sedan beviljas uppehållstillstånd, oftast bor kvar och deltar i sfi i

⁴ Migrationsverket (u.å) *Statistik*. Hämtad från: [Sökande från Ukraina - Migrationsverket](#)

⁵ Regeringen. (2022). *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram* (Prop. 2021/22:94). Utbildningsdepartementet.

⁶ Regeringskansliet. (2024). *En ny ordning för asylsökandes boende* (Lagrådsremiss, 4 oktober 2024). [Lagrådsremiss En ny ordning för asylsökandes boende \(regeringen.se\)](#)

kommunen. En förändring i möjligheten till EBO under asyltiden kommer troligtvis även det bidra till färre elever på sfi i Gävle på sikt.⁷

De senaste tio åren har den kommunala vuxenutbildningen kommit att få alltmer ansvar för kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden. Det har kommit ett antal propositioner och utredningar som alla pekar ut den kommunala vuxenutbildningens centrala roll för vuxnas lärande och möjlighet till omställning.⁸ Detta har inneburit ett ökat fokus på att den kommunala vuxenutbildningen ska samverka med arbetsgivare och andra utbildningsanordnare för att öka volymen av yrkesutbildningsplatser samt att dessa är anpassad till den lokala arbetsmarknadens kompetensbehov. Som ett led i detta deltar Gävle kommun i *Gästrikevux* som är ett regionalt samarbete för vuxenutbildning i Gästrikland. Samarbetet omfattar kommunerna Gävle, Sandviken, Ockelbo, Hofors och Älvkarleby. Målet med *Gästrikevux* är att erbjuda en gemensam och effektiv vuxenutbildning där invånarna får tillgång till ett brett utbud av yrkesutbildningar, oavsett i vilken av kommunerna de är bosatta. Det ökar även resurseffektiviteten för kommunerna.

Välfärd Gävles översyn av förvaltningsorganisering samt Gävle kommuns översyn av politisk organisering

Välfärd Gävle genomför en översyn över sektorns förvaltningsorganisation. Det förslag som lagts för ny organisation är att sektorns verksamheter i huvudsak omorganiseras utifrån att behovsgruppernas process ska hållas samman så långt som möjligt. Förslaget innebär att Vuxenutbildningen organiseras under ny organisationsdel kontor Individ och familjeomsorg (IFO). Detta tillsammans med Arbos och andra delar av socialtjänstens verksamheter. Avsikten

⁷ Migrationsverket. (2023-10-16). *Anvisning till kommuner och bosättning*. <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Anvisning-till-kommuner-och-bosattning.html>

⁸ Regeringen. (2023). *Proposition 2023/24:45: Stärkt kompetensförsörjning genom vuxenutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Sveriges regering. (2023). *Framtidens vuxenutbildning (SOU 2023:12)*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Regeringen. (2017). *Proposition 2016/17:107: En strategi för livslångt lärande och kompetensförsörjning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad från [Regeringens webbplats](#).

Utbildningsdepartementet. (2020). *Remiss om Komvuxutredningen - Förslag för stärkt yrkesutbildning och arbetsmarknadsanknytning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad från [Regeringens webbplats](#).

Sveriges regering. (2018). *Vuxenutbildningens betydelse för kompetensförsörjning (SOU 2018:71)*. Stockholm: Norstedts Juridik. Hämtad från [Regeringens webbplats](#).

är att bättre hålla samman arbetet med personer i behov av stöd av IFO. Här är som tidigare angetts det värdefullt för Vuxenutbildningen att bibehålla en nära koppling till Arbos.

Gävle kommun genomför samtidigt en översyn av den politiska organiseringen. Översynen genomförs separat. I dagsläget har det inte tydliggjort vad resultatet kommer bli eller på vilket sätt detta kan påverka Arbos eller Vuxenutbildningen.

Förändringar nationellt vad gäller den kommunala vuxenutbildningen

Komvux har kommit att få en alltmer central roll inom det svenska utbildningssystemet. En förändrad arbetsmarknad som ställer allt större krav på det livslånga lärandet i kombination med nyanländas i behov av att lära sig svenska har breddat utbudet inom den kommunala vuxenutbildningen. Fokus har utökats från att erbjuda grundläggande och gymnasiala kunskaper till att kunna erbjuda utbildningar som leder till en ökad integration och bidrar till kompetensförsörjning på arbetsmarknaden. Detta har bland annat inneburit en utbyggnad av utbudet av yrkesutbildningar och förändringar i det sätt som svenska för invandrare (sfi) bedrivs.

Statliga krav har även under senare år kommit på att utbildning inom komvux ska anpassas alltmer individuellt, med flexibla upplägg och kombinationer av studier och praktik för att möta både elevernas och arbetslivets krav. Reformen som stärker samverkan mellan olika kommuner, andra utbildningsanordnare, Arbetsförmedlingen och arbetsmarknaden är också centrala inslag i denna utveckling.

Beslutade förändringar som träder i kraft under 2025

Dimensioneringsuppdraget handlar om att skapa en bättre balans mellan utbudet av utbildningar inom kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadens faktiska behov. Bestämmelserna i skollagen började gälla den 1 juli 2023 och ska tillämpas för utbildning som påbörjas under 2025. Syftet med bestämmelserna är att öka det tillgängliga utbudet av utbildning, underlätta för ungdomars och vuxnas etablering på arbetsmarknaden samt förbättra kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv.

Detta ska uppnås genom en ökad samverkan mellan kommuner, arbetsgivare och branschorganisationer. Särskilt fokus läggs på att dimensionera yrkesutbildningar inom

områden där det råder brist på arbetskraft, exempelvis vård och omsorg, industri och teknik.⁹ En tydlig politisk ambition är att öka antalet elever till yrkesutbildningar.

Konsekvenser för Vuxenutbildningen i Gävle

Dimensioneringsuppdraget bidrar till att utbildningssystemet bättre matchar de faktiska kompetensbehoven i samhället. En större samverkan och tätare dialog med arbetsgivare och branschorganisationer för att identifiera vilka kompetenser som efterfrågas, kräver resurser. Det är ofta svårt att rekrytera yrkeslärare och att få fram platser för arbetsplatsförlagt lärande & praktik inom bristyrken. Nya yrkesutbildningar ställer krav på marknadsföring och framförhållning för att få elever att söka dessa. Många yrkesutbildningar har även specifika krav på utrustning och lokaler vilket är kostsamt att hantera i en tid när behoven dessutom varierar över tid. Dimensioneringsuppdraget med även till en ökad administration till följd av behovsanalyser och utökad återrapportering till staten.

Gymnasiereformen 2025 (GY25), är en kommande förändring inom svensk gymnasieutbildning som träder i kraft den 1 juli 2025. Reformen innebär att det nuvarande systemet med kursbetyg ersätts av ämnesbetyg. I stället för att elever får betyg efter varje avslutad kurs kommer de att få ett sammanfattande betyg i varje ämne efter att ha avslutat en eller flera nivåer. Det innebär exempelvis att en elev kommer att ha ett betyg i svenska i stället för, som idag, upp till tre separata betyg.

Syftet med reformen är att ge eleverna möjlighet till en djupare förståelse och längre sammanhängande studier inom varje ämne innan det slutliga betyget sätts. Utöver förändringen från kurs- till ämnesbetyg innebär Gy25 även uppdateringar av ämnesinnehåll, examensmål, programmål och programstrukturer för att bättre anpassa utbildningen till framtidens studier och arbetsliv. Krav ställs på att vuxenutbildningen ska vara tillgänglig för olika målgrupper, inklusive studerande med funktionsvariationer eller annat modersmål än svenska. Krav ställs även på ökad digitalisering.

⁹ Regeringen. (2021). *Stärkt koppling mellan komvux och arbetsmarknaden* (Proposition 2020/21:188). Finansdepartementet. <https://www.regeringen.se/4fqhj88>

Konsekvenser för Vuxenutbildningen i Gävle

Övergången till Gy25 kräver omfattande utbildningsinsatser för att all personal vid vuxenutbildningen ska ha rätt kunskaper för att kunna erbjuda utbildning enligt de nya riktlinjerna. För merparten av vuxenutbildningens elever innebär reformen dessutom att de kommer att ha studerat inom olika "gymnasiesystem". Att navigera i detta samt hantera de övergångsbestämmelser som gäller fram till den 30 juni 2030 kommer att medföra ett ökat behov av studie- och yrkesvägledning. Det krävs också att antagningspersonal har goda kunskaper för att kunna göra korrekta behörighetsbedömningar.

Nya kursplaner i de flesta kurser i komvux på grundläggande nivå och komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå. De reviderade kursplanerna träder i kraft den 1 april 2025 och ska tillämpas på kurser och delkurser som påbörjas efter den 30 juni 2025.

Konsekvenser för Vuxenutbildningen i Gävle

Generellt ger nya kursplaner upphov till pedagogiska och innehållsmässiga anpassningar för att säkerställa att undervisningen täcker de nya målen och kunskapskraven. Personalen behöver ges möjlighet till kompetensutveckling för att förstå och implementera den nya kursplanen. Förändringar i kursinnehåll och upplägg kan kräva omarbetad kursplanering, och nya läromedel kan behöva inhandlas.

Vuxenutbildningen – kommande förändringar

Reformering av sfi. Regeringen föreslår att en tidsgräns för deltagande i sfi införs om tre år med möjlighet till förlängning om sex månader i taget i ytterligare maximalt tre år. De nya reglerna ska tillämpas för elever som påbörjar sfi efter 1 januari 2025, för elever som redan studerar så gäller rätten att delta i sfi till 31 december 2027.¹⁰

Skolverket har i uppdrag att revidera kursplanen för sfi. Regeringen uppger att orsaken till översynen av kursplanen inom sfi är brist på individanpassning samt att nuvarande kursplan inte ger tillräckligt tydlig vägledning och strukturerad undervisning. Regeringen anser vidare att det är problematiskt att dagens sfi saknar studieomfattning i form av verksamhetspoäng, vilket gör det svårt att förutse kurslängden och följa elevernas progression. Målet med Skolverkets

¹⁰ Utbildningsdepartementet. (2024). *Remiss av Utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi* (Diarienummer U2024/00641). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

översyn är därför: differentierade kurser, tydligare studieomfattning, en ny kursplan för läs- och skrivinlärning, ökad likvärdighet och bättre stöd för lärare.

Yrkespaket, grundläggande kombinationsutbildningar Skolverket har fått i uppdrag att ta fram yrkeskurser och utbildningar på grundläggande nivå då det i rapporter framkommit att personer i målgruppen för kombinationsutbildningarna kan ha svårt att tillgodogöra sig yrkesutbildning på gymnasial nivå. En av anledningarna är att deras kunskaper i svenska språket och inom andra områden är för svaga, vilket gör det mycket svårt för dem att studera yrkeskurser på gymnasial nivå. Detta kommer innebära att nya typer av utbildningar ska kunna erbjudas. Uppdraget har delredovisats november 2024 och ska slutredovisas senast den 15 december 2025. Tanken är att de nya kursplanerna ska finnas på plats från april 2026.¹¹

Ockelbo kommun ser över om utförandet av kommunal vuxenutbildning. Kommunen i Ockelbo genomför i nuläget en översyn av förutsättningarna att inte bedriva sin kommunala vuxenutbildning i egen regi. De har i detta kontaktat Gävle kommun och ställt frågor kring möjligheten kring samarbetsavtal och Gävle kommuns förutsättningar att utföra samtlig vuxenutbildning åt Ockelbo. Ockelbos bedömning är att ett utförande i enbart upphandlad extern regi inte är aktuell då resultaten för elever där är lägre än vad man uppnår i utförande i kommunal regi i Gävle. Ockelbo kommuns översyn är pågående och när denna är klar ska de ta ställningstaganden om vad ett nästa steg kan bli. Om det skulle vara aktuellt för Gävle kommun och i så fall på vilka premisser, är inte klarlagt i nuläget.

Vuxenutbildningen - Redan pågående utvecklingsarbeten

Vuxenutbildningen i Gävle genomför redan idag ett stort antal verksamhetsutvecklande insatser i den dagliga driften. Nedanstående är beskrivningar av större arbeten inom ett antal områden.

Digitalisering

- **Digitaliseringstrappan** ett verktyg framtaget av Skolverket för att stödja skolor och utbildningsanordnare i att systematiskt utveckla sin digitala kompetens och användning av digitala verktyg i undervisningen. Modellen syftar till att hjälpa

¹¹ Regeringen. (2024). *Uppdrag att för kommunal vuxenutbildning ta fram kurser i utbildning i svenska för invandrare och yrkeskurser på grundläggande nivå* (Diarienummer U2024/01043). Stockholm: Regeringskansliet.

skolor att kartlägga var de befinner sig i sin digitaliseringsprocess och ge vägledning för fortsatt utveckling.¹²

- **IFOUS-projektet** är ett forskningsdrivet projekt där Gävle och sex andra kommuner deltar. Syftet är att utveckla och höja kvaliteten på distansutbildning inom vuxenutbildning. Projektet leds av forskare och fokuserar på att förbättra struktur, pedagogik och stöd för att bättre möta vuxenstuderandes behov. Genom att implementera nya metoder och teknologier ska distansutbildningen göras mer effektiv, tillgänglig och anpassad för olika lärstilar. Målet är att öka genomströmningen och lärarnas kompetens för att skapa en mer hållbar och kvalitativ utbildning.
- **Digitala nationella prov (Hösten 2025)** Införandet av digitala nationella prov syftar bland annat till att förbättra likvärdigheten och rättssäkerheten, minska risken för fusk samt öka objektiviteten i bedömningarna genom automatiserad rättning. För vuxenutbildningen Gävle innebär införandet att ordna det tekniska förutsättningarna. Där utöver behöver även lärare och administrativ personal utbildas i både genomförandet och bedömningen av digitala prov.
- **Projekt för AI i hela verksamheten** ta fram riktlinjer och se hur AI kan användas inom olika delar av verksamheten.

Yrkesutbildning

- **Dimensioneringsuppdraget** innebär samverkan med gymnasieskola och vuxenutbildningar i Gästrikevux om planering, dimensionering och erbjudande av vissa utbildningar i gymnasieskolan och yrkesinriktad utbildning i den kommunala vuxenutbildningen.
- **Utveckling av arbetet med arbetsplatsförlagt lärande (APL) och praktik.**
- **Utveckling av validering** ta fram arbetssätt och metoder.
- **Utveckling av kombinationsutbildningar** till en än mer integrerad undervisning inom yrke och språk.

Gymnasial och grundläggande

- **GY25** arbetet med att förbereda inför införandet har påbörjats.
- **Ukrainares rätt till folkbokföring**, arbete med att möta de behov detta medför.

Tillgänglighet

- **Svea-trappan** är en förmågehöjande utbildning som riktar sig till personer som inte slutfört svenskt gymnasium men som via kompetens-, motivations- och förmågehöjande utbildning kan ges möjlighet att som slutsteg slutföra yrkesutbildning som väg till jobb. Utbildningen Svea-trappan utvecklas och genomförs i nära samarbete med Arbos under 2025.
- **Motivationshöjande undervisning** via utvecklingsområden så som relationellt ledarskap i klassrummet/kvalitet i undervisning, samt Yrkesintegrerad sfi, Kombinationsutbildningar med integrerad undervisning.
- **Tillgänglighet och fortsatt utveckling av stöd till elever, samt utveckling av språk- och studiecoachernas uppdrag mot olika elevgrupper.** Detta via

¹² Skolverket. (u.å.). *Digitalisering*. Hämtad från <https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden/digitalisering>

exempelvis kompetensutveckling i samarbete med specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) för att öka kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar hos vuxna samt processarbete via utbildningen "Tre steg till ett bättre Gävle - inkluderande bemötande, jämlikhet och icke-diskriminering". Coacherna erbjuder även riktat stöd till elever inom digitalisering.

Sfi-utbildning

- **Grundläggande läs och skrivinläring under hela sfi.**
- **Förstärkningskurser** Under hösten 2023 införde verksamheten i överenskommelse med Arbetsförmedlingen något som många elever är i stort behov av, nämligen förstärkningskurser med olika inriktningar. En förstärkningskurs är tid på utbildning som erbjuds i kombination med sfi inom ett område som eleven bedöms ha behov av mer kunskaper i. Det kan till exempel vara matematik, mer läs- och skrivinläring, arbetsmarknad och samhällskunskap etcetera. Förstärkningskurser kan erbjudas alla elever som studerar på sfi. Hösten 2024 erbjuds 17 olika förstärkningskurser.
- **Målriktad tid för sfi-elever** i likhet med det förslag som framförs i lagrådsremiss *Remiss av Utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi*, så införde sfi Gävle redan hösten 2023 något som de kallar för målriktade ramtider inom sfi. Det innebär att varje elev tilldelas ett visst antal timmar på kursen denne studerar. Antal timmar för respektive kurs grundar sig på elevens förutsättningar och skolvana från hemlandet. Detta är en riktlinje för elever och lärare vilket skapar en större tydlighet kring förväntningar på eleven men också en tydligare målbild för eleven i sin planering framåt.
- **Motivationshöjande undervisning via yrkesintegrerad sfi** 2 dagar i veckan samt arbete kring kvalitet i undervisning.
- **Utveckling av kombinationsutbildningar** mot en än mer integrerad undervisning av yrke och språk via planering av gemensamma lärandemål avseende yrke/språk.

Vuxenutbildningens centrala utvecklingsområden 2025-2028

Hittills har beskrivits Vuxenutbildningens uppdrag och verksamhet samt förutsättningar för utförandet av detta. Med beaktande av dessa delar samt konsekvenser av nämndens besparingar 2024 och 2025 på Vuxenutbildningen, samt mot bakgrund av egna identifierade utvecklingsområden och kommande större förändringar, bedömer Valfärd Gävle att följande centrala utvecklingsområden kommer vara centrala för Vuxenutbildningen 2025-2028:

- Effektiv organisation och fortsatt samlad lokalisering
Vuxenutbildningen samlas i gemensamma lokaler för att använda lärare, stödresurser och medarbetare effektivt och möjliggöra en flexibel organisation. Detta underlättar för elever att kombinera studier med arbete eller andra studier.

- Utbildning som leder till jobb och försörjning
Ökad andel elever som går vidare till arbete efter utbildningen, vilket bidrar till att fler blir självförsörjande. Yrkesutbildningar anpassas efter arbetsgivares behov för att möta kompetenskraven på arbetsmarknaden.
- Individanpassning och stöd till elever
Elevernas specifika behov och förutsättningar beaktas, och prioritering görs för dem med störst utbildningsbehov. Detta bidrar till att fler elever fullföljer studier med godkända betyg och når gymnasieexamen eller självförsörjning.
- Samverkan med arbetsliv och andra aktörer
Ett starkt samarbete mellan vuxenutbildningen och arbetslivet möjliggör bättre matchning mellan utbildningar och näringslivets kompetensbehov. Gästrikevux lyfts fram som ett exempel på resurseffektiv kompetensförsörjning i regionen.
- Kvalitet och inkluderande samhällsbidrag
Vuxenutbildningen bidrar till samhällsutveckling genom Komvux alla delar. Exempel på ökad kvalitet i välfärden är utbildning för vårdpersonal, språkombud och språkutbildning för omsorgspersonal. Dessutom erbjuds kvalitativ studie- och yrkesvägledning för att stärka elevernas förmåga att göra välgrundade val. Fokus ligger på jämställdhet och aktivt medborgarskap.

Viktiga förutsättningar för att genomföra och nå dessa utvecklingsområden är att Vuxenutbildningen fortsatt bedrivs i en sammanhållen lokal. Men också fortsatt tillhörighet till AFN och Valfärd Gävle, samt att sfi fortsatt kan bedrivas i egen regi för att möjliggöra effektgivande samordning avseende sfi-utbildning i kombination med yrkesutbildning.

2025-02-19

Göran Herdin

Tf kontorschef

Förebyggande och kompetens

Valfärd Gävle